

ÅRSRAPPORT 2009

NSSF

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging
UNIVERSITETET I OSLO

Kontaktinformasjon Nasjonalt senter for selvmordsforskning og –forebygging (NSSF):

Besøks- og postadresse:

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og –forebygging

Universitetet i Oslo,

Sognsvannsveien 21, Bygning 12, 2. etg.

N-0372 Oslo, Norge

E-postadresse:

nssf-post@medisin.uio.no

Tlf: +47 22 92 34 73

Faks: +47 22 92 39 58

Innhold

1. Nøkkelinformasjon	5
2. NSSFs organisering og ressurser	6
2.1 Ansatte	6
2.2 Lokale samarbeidspartnere.....	9
3. Forskningsvirksomheten	10
3.1 Selvmordsatferd har komplekse årsaksforhold	10
3.2 NSSFs forskning om selvmord og selvmordsatferd	10
4. Undervisning	11
4.1 VISA	11
4.2 Psykososialt arbeid - selvmord, rus, vold og traumer (erfaringsbasert master)	12
4.3 Terapeututdanning i Dialektisk atferdsterapi (DBT)	12
4.3 Universitetsintern undervisning.....	13
4.4 Kursvirksomhet	13
5. Kunnskapsformidling.....	14
5.1 Tidsskriftet "Suicidologi"	14
5.2 Nettportaler	15
5.3 NSSFs fagbibliotek.....	15
5.4 Informasjon om formidlingskanaler.....	16
6. Samarbeid med NKVTS, NAKMI og RVTSene	16
6.1 Nasjonal konferanse.....	16
6.2 Samarbeidskonferanse på Gardermoen	17
6.3 Internasjonalt samarbeid	17
7. Veiledning og rådgivning.....	20
7.1 Kvalitetsarbeid og sakkyndige vurderinger	20
7.2 Omtale av selvmordsproblematikk i massemedia	20
7.3 Sikre god oppfølging av etterlatte etter selvmord	20
7.4 Klinisk og brukerrettet virksomhet	21
7.5 Verdensdagen for selvmordsforebygging	21

7.6 Begrensning i tilgang til selvmordsmidler	22
8. Særskilte oppdrag	22
8.1 Satsningsområder og tiltak innen selvmordsforebygging 2009-2012.....	22
8.2 Veileder for selvmordsforebygging i kommunalt psykisk helsearbeid.....	22
8.3 Systematisk granskning av selvmord innen psykisk helsevern	23
9. Oversikt over aktiviteter og produksjon i 2009.....	24
9.1 Forskningsprosjekter	24
9.2 Publikasjoner – samlet oversikt	40
9.3 Kongresspresentasjoner.....	42
9.4 Kurs, undervisning, veiledning	46
9.5 NSSFs forskningsmøter 2009.....	50
9.6 Sakkyndighetsoppgaver og bedømmelser	51
9.7 Øvrige funksjoner og verv	52
9.8 Intervjuer og uttalelser til media	53

1. NØKKELINFORMASJON

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og –forebygging (NSSF)

ble etablert 1.januar 1996 og er det nasjonale kompetansesenteret på det suicidologiske fagfeltet i Norge.

Formål

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og –forebygging har som formål å utvikle, vedlikeholde og spre kunnskap for å redusere antall selvmord og selvmordsforsøk i Norge, og bidra til bedre livskvalitet og omsorg for alle som blir berørt av selvmordsatferd.

Finansiering og forankring

NSSF er et senter ved Institutt for psykiatri, Det medisinske fakultet, Universitetet i Oslo. Ved fakultetets omorganisering fra 1.1.2010 hører NSSF til Institutt for sykehusmedisin. Senterets drift er finansiert av Helsedirektoratet.

Faglig orientering

NSSF forholder seg til selvmordsproblematikken ut fra flere faglige vinklinger og senterets medarbeidere har psykiatrisk, psykologisk, epidemilogisk, samfunnsvitenskapelig, filosofisk og statistisk kompetanse. I 2009 hadde Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging 24 ansatte i hele og delte stillinger.

Sentrale oppgaver for NSSF:

- forskning på høyt faglig nivå
- kunnskapsutvikling og formidling
- undervisning/kompetanseoppbygging
- veiledning/rådgivning
- koordinering, nettverksbygging og samarbeid med nasjonale og regionale miljøer

2. NSSFS ORGANISERING OG RESSURSER

Virksomheten ved Nasjonalt senter for selvmordsforskning og –forebygging er organisert i en forskningsenhet ledet av professor Lars Mehlum, en undervisningsenhet som ble ledet av førsteamanuensis Henning Herrestad inntil denne fratradte sin stilling 31.04.09 og ble avløst av studiekonsulent Anita Kjølrsrud, samt at senteret har en administrativ støttefunksjon som ble ledet av administrasjonskonsulent Runar Nordvik fram til 01.11.09 . Unni Boberg trer inn i stillingen som administrasjonskonsulent 01.03.10.

2.1 ANSATTE

Stillingsressurser er hovedsakelig finansiert ved tilskudd over statsbudsjettet via Helsedirektoratet, men også gjennom eksterne prosjektmidler, eller en kombinasjon av disse.

- **Lars Mehlum**, senterleder, professor dr.med. (100 % stilling), spesialist i psykiatri, er senterets leder samt leder for senterets forskningsenhet og redaktør for tidsskriftet *Suicidologi*. Mehlum leder flere av senterets forskningsprosjekter og deltar også i senterets DBT-behandler-team.
- **Henning Herrestad**, nestleder, førsteamanuensis dr.philos. (100 % stilling), er av fagbakgrunn filosof. Herrestad gikk over i redusert stilling 1. mai 2009 (30%) med oppgaver hovedsakelig tilknyttet masterstudiet.
- **Kirsti Amundsen**, informasjonskonsulent, cand.philol. (80 % stilling), er senterets webredaktør og redaksjonssekretær for tidsskriftet *Suicidologi*. Hun har ansvar for driften av fagbiblioteket og senterets nettside, svarer på henvendelser fra hele landet og underviser og veileder våre studenter og besøkende i litteratursøking. Amundsen har vært 50 % sykemeldt siden mars 2009.
- **Elin Anita Fadum**, seniorkonsulent/stipendiat. cand.med.vet (100 %). Fadum har en stipendiatstilling for *Behandlingskjede ved villet egenskade – sykehus- og kommunestudie*. Stipendiatstillingen er finansiert av Helsedirektoratet.
- **Trine Jensen**, førstesekretær (100 % stilling), er innkjøpsansvarlig og har hovedansvar for kontorrutiner, tar imot henvendelser til senteret, utfører det praktiske arrangementet av møter, kurs og konferanser, bistår informasjonskonsulenten og utfører sekretæroppgaver. Trine Jensen er f.t. 50 % sykemeldt.
- **Anita Johanna Tørmoen**, stipendiat, cand.paed. (100 %). Tørmoen har en stipendiatstilling for prosjektet *Dialektisk atferdsterapi (DBT) for ungdom med repeterende suicidalatferd*. Hun deltar i NSSFs DBT-behandler-team. Stipendiatstillingen er finansiert av Helse og rehabilitering.

- **Erlend Mork**, forsker/stipendiat (100% stilling), cand.psychol., spesialist i klinisk psykologi. Mork har i 2009 vært prosjektmedarbeider for prosjektet *Behandlingskjede ved villet egenskade – sykehus og kommunestudie* og er dessuten stipendiat på prosjektet *Mechanisms and characteristics of suicidal behaviour in schizophrenia and bipolar disorders* (finansiert av Helse Sør-Øst) og deltar også i DBT-behandlerteamet.
- **Ingebjørg Hestetun**, psykologspesialist, cand.psychol. (20 % stilling). Hestetun er engasjert i Aker-prosjektet, hun har hatt oppgaver knyttet til skadeforebyggende arbeid og planlegging og gjennomføring av forskningsforum og -workshops. Hestetun har også stilling som FoU-leder ved Barne- og ungdomspsykiatrisk seksjon ved Sykehuset Telemark HF.
- **Fredrik A. Walby**, forsker (20 % stilling), cand.psychol., spesialist i klinisk psykologi. Walby er engasjert i *SPIO-prosjektene* og flere andre forskningsprosjekter og er leder for DBT-behandlerteamet. Walby har hovedstilling som sjefpsykolog ved Psykiatrisk klinikk Vinderen.
- **Maria Ramberg**, stipendiat, cand.med. (100% stilling). Ramberg er stipendiat på prosjektet *Traumatic stress exposure and personality pathology in relation to deliberate self harm in adolescents* som er et delprosjekt under DBT-studien som gjennomføres av NSSF. Stillingen er finansiert av Helse Sør-Øst RHF.
- **Ingeborg Rossow**, Professor II dr.philos. (20% stilling). Rossow deltar i en rekke epidemiologiske forskningsprosjekter og er leder for prosjektet *Behandlingskjede ved villet egenskade i norske kommuner*. Rossow har sin hovedstilling ved Statens institutt for rusmiddelforskning.
- **Egil Haga**, prosjektkoordinator, dr.philos. (100% stilling). Haga er prosjektkoordinator for prosjektet *Dialektisk atferdsterapi for ungdom med repeterende suicidalatferd – en randomisert kontrollert studie*. Stillingen er finansiert ved prosjektmidler fra Helsedirektoratet.
- **Stine Laberg**, prosjektmedarbeider (100% stilling), cand.psychol., spesialist i klinisk psykologi. Laberg er engasjert som adherence-koder i prosjektet *Dialektisk atferdsterapi for ungdom med repeterende suicidalatferd – en randomisert kontrollert studie* – finansiert av prosjektmidler fra Helsedirektoratet. Laberg har også hatt prosjektlederansvar for utarbeidelse av forslag til Veileder for selvmordsforebygging i kommunenes psykiske helsearbeid.
- **Ewa Ness**, seniorrådgiver (10 % stilling), cand.med. spesialist i psykiatri. Ness har vært engasjert for å bistå senteret i arbeidet med kvalitetssikring av behandlingen av suicidale pasienter i psykisk helsevern.

- **Latha Nrugham**, forsker, m. phil., (100% stilling). Nrugham jobber med kliniske og ikke-kliniske studier relatert til selvmordsforskning blant voksne og ungdom.
- **Anita Kjølrsrud**, studiekonsulent, cand. mag. (40% stilling i Videreutdanning i selvmordsforebyggende arbeid og 60% stilling i samarbeid med NKVTS og SERAF – Masterprogram i psykososialt arbeid – selvmord, rus, vold og traumer).
- **Gunn Kristin Tjoflot**, undervisningskoordinator (50% stilling), cand. polit. Tjoflot jobber med prosjekt Et helhetlig utdanningstilbud – samarbeid med NKVTS og RVTSe.
- **Anniken Dønvold**, utdanningskoordinator, cand. mag. (50% stilling (70% fra 01.09.08)). Anniken Dønvold har ansvar for senterets utdanningstilbud innen dialektisk atferdsterapi.
- **Alexandra Naletova**, stipendiat (40% stilling), cand. med., spesialist i psykiatri. Naletova har en stipendiatstilling for *Hormonforandringer under menstruasjonssyklus og risiko for suicidal atferd*. Stipendiatstillingen er finansiert av Helsedirektoratet. Hun tiltrådte 01.02.2009.
- **Barbara Stanley**, gjesteprofessor Ph.D. (20% stilling). I tillegg til veiledning av stipendiater underviser Stanley på masterstudiet i psykososialt arbeid og sitter i forskningsutvalget. Stanley har hovedstilling som professor ved New York State Psychiatric Institute, Department of Neuroscience og Columbia University.
- **Anne Trana Brager-Larsen**, universitetslektor (20% stilling), cand. psychol., spesialist i klinisk psykologi. Trana Brager-Larsen bistår senteret innenfor en rekke undervisningsaktiviteter, både som lærer og i forbindelse med utvikling og markedsføring av undervisningstilbudene våre.
- **Lien My Diep**, statistiker (20% stilling). My Diep bistår senterets stipendiater og forskere med statistikk-relaterte spørsmål og er medarbeider i flere av forskningsprosjektene.
- **Ellen Bjerkan**, konsulent, cand. mag. og MA i kulturhistorie (100%). Bjerkan tiltrådte et 1-årig engasjement 01.06.2009 som vikar for Amundsen og Jensen. Hun er redaksjonssekretær for Suicidologi, betjener ansatte og studenter i biblioteket, ivaretar inn- og utlån, foretar innkjøp til biblioteket, bistår Jensen med det praktiske arrangementet av møter, kurs og konferanser og utfører sekretær oppgaver.

I tillegg til stillingene og personene som er beskrevet ovenfor, har Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging hatt utstrakt prosjektrettet samarbeid med flere personer i 2009 hvor arbeidsinnsatsen ikke var finansiert gjennom senteret. Det gjelder:

- **Bjørn Koldsland**, cand. med., spesialist i psykiatri. Koldsland er overlege ved Ringerike psykiatriske senter og har vært ansvarlig for forskningsprosjektet *Psykometriske egenskaper av Suicide Assessment Scale (SUAS-S)*.
- **Liv Mellesdal**, cand. san. Mellesdal er ansatt ved Sandviken sykehus og har ansvaret for prosjektet *SIPEA - Suicidale pasienter innlagt i PAM – Helse Bergen - en prospektiv oppfølgingsundersøkelse*.
- **Trond Jørgensen**, oversykepleier. Jørgensen er ansatt ved Enhet for konsultasjonspsykiatri, Klinikk for psykisk helse, Aker universitetssykehus og har ansvar for prosjektet *Selvordsforsøkere vurdert ved CL-enheten Aker universitetssykehus 1997-2007*. Han har også bidratt til utviklingen av undervisningsopplegget *Tid for liv* utgitt i 2007 ved NSSF. Trond Jørgensen har hatt kontor plass ved senteret annenhver uke for å arbeide med prosjektet.

Senteret har i tillegg til egne ansatte hatt betydelig hjelp av en rekke personer som enten har gjort betalte oppdrag for oss, eller vært faglige og administrative samarbeidspartnere. **Ellen Jepsen** har gjort et viktig arbeid for oss ved grafisk utforming av tidsskriftet *Suicidologi* og ved produksjonen av informasjonsmateriell.

2.2 LOKALE SAMARBEIDSPARTNERE

Ledelsen ved Institutt for psykiatri ved instituttleder **Lars Lien** og kontorsjef **Randi Stene** og sekretariatet ved, rådgiver **Trude Abelsen**, rådgiver **Tore Finberg**, konsulent **Elisabeth Augedahl**, førstekonsulent **Line Tveit Hermansen** og førstekonsulent **Hilde Selle**, førstekonsulent **Linn Bævre** har vært viktige samarbeidspartnere i økonomisaker, personalsaker og studieadministrasjon. Overingeniør **Haneef Awan** ved Universitetsadministrasjonen for Institutt for psykiatri har likeledes gitt meget verdifull IT-støtte. Klinikksjef **Ellen Hagemo**, kontorsjef **Trond Tangnes** og IT-tjenesten ved Aker universitetssykehus - Klinikk for psykiatri, har i 2009 vært viktige samarbeidspartnere for NSSF i forhold til faglige, praktiske og tekniske forhold.

3. FORSKNINGSVIRKSOMHETEN

3.1 SELVMORDSATFERD HAR KOMPLEKSE ÅRSAKSFORHOLD

Innen suicidologien eksisterer det en rekke tilnærminger til å forstå og forklare selvmord og selvmordsatferd. Genetiske faktorer som gir økt sårbarhet og andre biologiske faktorer, psykiske lidelser, manglende kognitive og atferdsmessige ferdigheter, samfunnsmessige og eksistensielle forhold – alt er forhold som er involvert i den suicidale prosessen og kunnskap om disse forholdene bidrar til å øke vår forståelse årsakene til selvmordsatferd.

Suicidologien er en typisk tverrfaglig vitenskap og det er bred enighet blant suicidologer om at selvmord og selvmordsatferd ikke kan forklares utelukkende ut fra én synsvinkel, men vår forståelse må bygge på en syntese av kunnskap fra alle de nevnte synsvinklene.

Ved NSSF søker vi å forstå selvmord i et prosessperspektiv. De første trinn i denne prosessen er ofte biologiske og psykologiske risikofaktorer i form av medfødt eller tidlig etablert sårbarhet for selvmordsatferd i form av impulsivitet, aggressivitet og affektlibilitet. Også flere psykiske lidelser har delvis sitt opphav i medfødt sårbarhet. Andre skritt i prosessen er å bli utsatt for sosiale risikofaktorer som belastende livshendelser i form av psykiske traumer, omsorgsvikt, tapsopplevelser og manglende sosial støtte. Disse forholdene i samspill kan øke sannsynligheten for at mennesker kan utvikle en opplevelse av håpløshet og psykisk smerte eller mangle evne til å regulere følelser som angst, tristhet eller sinne eller mangle evne til å kontrollere følelsesmessige impulser og impulsiv atferd. Disse følelsene kan opptre alene, men er også ofte del av symptomene på psykiske lidelser, og kan utløse selvmordsatferd i form av selvmordstanker og impulser til å skade seg selv. Om selvmordsatferden resulterer i død eller ikke, vil ofte henge sammen med en rekke forhold knyttet til situasjonen. Forhold vi ser som sentrale, er om personen ser selvmord som en løsning på sitt problem ("smitte", læring), om personen har lett tilgang til midler til å gjennomføre et selvmord, og om personen har reduserte sperrer mot selvmordshandlingen (impulsivitet, rus). Når et selvmord har skjedd, kan det utløse risiko for nye selvmord, også blant etterlatte.

3.2 NSSFs FORSKNING OM SELVMORD OG SELVMORDSATFERD

I følge NSSFs strategi for forskningsvirksomheten er hovedmålet å fremskaffe ny kunnskap om suicidal atferd med og uten dødelig utgang, og om faktorer, forhold og/eller tilstander som kan føre til høy risiko for slik atferd.

Strategiens første delmål er

- *å fremskaffe ny kunnskap om forekomsten av, og årsaks- og risikofaktorer for suicidal atferd i ulike grupper av befolkningen, i ulike geografiske områder og utviklingen over tid.*

En viktig del av NSSFs forskningsprosjekter retter seg mot slike forhold og søker å belyse ulike deler av selvmordsprosessen.

Det andre delmålet i vår forskningsstrategi er

- *å fremskaffe ny kunnskap om forekomsten av, og risikofaktorer for, suicidal atferd innen kliniske populasjoner, og om faktorer knyttet til den selvmordsnære og hjelperne som påvirker det kliniske forløpet etter suicidal atferd.*

Senterets tredje delmål i forskningsstrategien er

- *å fremskaffe ny kunnskap om effekter av intervensjoner som er iverksatt i ulike deler av forebyggingsfeltet rettet mot suicidal atferd.*

En samlet oversikt over alle NSSFs forskningsprosjekter i 2009 er gitt på side 25-41

4. UNDERVISNING

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og –forebygging har som mål for sin undervisningsvirksomhet:

- *å bidra til at fagpersoner innen helsevesenet og andre relevante tjenester har tilstrekkelig kompetanse til å iverksette og drive selvmordsforebyggende tiltak*
- *å bidra til at helsearbeidere som har jevnlig kontakt med pasienter med økt risiko for suicidal atferd, har tilstrekkelig kompetanse til å forebygge selvmord gjennom behandlingmessige og miljørettede tiltak*
- *å bidra til at alle som kommer i kontakt med personer i suicidal krise, har tilstrekkelig kompetanse til å intervenere slik at disse personene får nødvendig hjelp*

4.1 VISA

Det viktigste tiltak i forhold til å nå mål nr. 1 har vært å drive Videreutdanning i selvmordsforebyggende arbeid (VISA). I januar 2008 begynte 17 studenter på det 4. kullet av utdanningen som går over to år. Det ble gjennomført to tettpakkede undervisningsuker våren 2009, en undervisningsuke og en eksamensuke høsten 2009. Det var 9 studenter som avla eksamen på programmet denne høsten, de resterende 6 studentene på programmet planlegger å avlegge eksamen i 2010. Dette er siste kull av VISA som nå vil bli erstattet av nedennevnte masterprogram.

4.2 PSYKOSOSIALT ARBEID - SELVMORD, RUS, VOLD OG TRAUMER (ERFARINGSBASERT MASTER)

Studiet i psykososialt arbeid – selvmord, rus, vold og traumer, med egen studieretning i selvmordsforebyggende arbeid, ble etablert som erfaringsbasert masterprogram ved Universitetet i 2008. Masterprogrammet startet opp høsten 2009 med 60 studenter, 20 studenter på hver studieretning. Det ble registrert 230 søkere til programmet. Høsten 2009 gjennomførte vi, i samarbeid med NKVTS og SERAF, to undervisningsuker på emnet PSA4000 – Introduksjon til temaområdene selvmord, rus, vold og traumer. Flere av senterets medarbeidere deltok i undervisningen. Studiekonsulent Anita Kjølrsrud koordinerer arbeidet i 60 % av sin stilling. Studentene betaler kr. 15.000 pr semester i studieavgift. Det er etablert en overgangsordning slik at studenter som har tatt VISA, kan ta masterprogrammet over to år. Vi har 11 studenter registrert på denne overgangsordningen.

4.3 TERAPEUTUTDANNING I DIALEKTISK ATFERDSTERAPI (DBT)

På oppdrag av HDIR har NSSF etablert et utdanningstilbud i Dialektisk Atferdsterapi. Dette arbeidet startet opp i 2007 i samarbeid med RBUP. Utdanningskoordinator Anniken Dønvold er administrativt ansvarlig for utdanningen (i 50 % stilling) som ledes av professor Lars Mehlum. Det er etablert en tett dialog med utvikler av terapiformen, Behavioral Tech LLC (BTECH) i USA. Vi leier inn DBT-lærere fra BTECH som fortsatt står for hoveddelen av undervisning og faglig veiledning av teamene under utdanning. Den administrative rammen for utdanningen er tilpasset norske forhold. Evaluering og utvikling gjøres fortløpende.

Utdanningsprosjektet har definert målgruppen for DBT utdanningen og deretter utarbeidet markedsmateriell og ulike markeds tiltak. Det er behov for regelmessige markedsaktiviteter – både for å nå målgruppen, inkludert klinikkledelse for forståelse og forankring av terapiformen, samt for å gjøre DBT kjent som behandlingsform. Dette gjøres hovedsakelig gjennom introduksjons-/orienteringsmøter i klinikkene, telefonhenvendelser til klinikkene og deltakelse på konferanser, stand etc. I så møte har NSSF holdt flere introduksjonskurs av en og to dagers varighet om DBT for klinikere i psykisk helsevern. Alec L. Miller, PsyD, Montefiore Medical Center/Albert Einstein College of Medicine, Bronx, New York holdt den 22. og 23. september intensivtrening av DBT-terapeuter i vår regi.

Andre kull i utdanningsprosjektet startet utdanningen 14. september 2009. Der deltar 7 terapeutteam og tre suppleringskandidater (enkeltkandidater som supplerer eksisterende team). Til sammen 33 kandidater. Vi er godt fornøyd med interessen, men ser at rekrutteringsaktivitetene fortsatt må vektlegges. Det er en ressurskrevende terapiform, og vi ser at klinikkene trenger lang modningstid før man beslutter en evt. deltakelse.

Utdanningsprosjektet har rekruttert fem lærerkandidater som i september -08 startet prosessen med å kvalifisere seg som DBT lærere. Denne opplæringsprosessen gjøres i nært

samarbeid med BTECH, og vil ta to til fire år. To av trenerkandidatene deltar med undervisning på årets utdanning. De får der veiledning og tilbakemelding fra BTECHs DBT lærere.

4.3 UNIVERSITETSINTERN UNDERVISNING

NSSF har ansvaret for den suicidologiske undervisningen ved profesjonsstudiet i medisin ved Det medisinske fakultet ved Universitetet i Oslo. Hvert år får 210 legestudenter grundig innføring i kliniske suicidologiske emner ved forelesninger og praksis samt ved tilgang til et spesielt e-læringsprogram utviklet av senteret. Ansatte ved senteret underviser også i kliniske emner ved Psykologisk institutt, UiO.

4.4 KURSVIRKSOMHET

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og –forebygging er gitt i oppdrag et særlig undervisningsansvar i forbindelse med implementeringen av de nasjonale retningslinjene for forebygging av selvmord i psykisk helsevern.

NSSF har utviklet et eget undervisningsmaterieell om retningslinjene for bruk i helseforetakenes internundervisning og et kurslederkurs for personale som skal drive denne internopplæringen. Senteret tilbyr ett kurs i året for kursledere og har utviklet en implementeringsguide som snart er klar for publisering.

NSSF har også etablert et tredagers kurs i klinisk suicidologi for leger og psykologer, i år avholdt fra 20. til 22. oktober . Kurset er etablert til støtte for implementeringen av de nasjonale retningslinjene for selvmordsforebygging i psykisk helsevern.

NSSF har i løpet av året avviklet to kveldskurs, 4. juni og 17. september, for fastleger i behandling av selvskadende og suicidale ungdommer. Disse kursene er nye og har mottatt meget positive evalueringer og vil derfor bli videreført.

5. KUNNSKAPSFORMIDLING

NSSFs målgruppe for kunnskapsformidlingen er nøkkelpersonell i det selvmordsforebyggende arbeidet: Forskere som utvikler ny kunnskap, klinikere som møter de selvmordsnære, lærere ved universiteter og høyskoler som står sentralt i utdanningen av helsepersonell, lærere, prester og politifolk, samt øvrige ansatte i helsevesenet og sosialomsorgen og folk som gjør en innsats i frivillige organisasjoner. I tillegg kan nevnes journalister, som er aktuelle samarbeidspartnere når det gjelder å formidle kunnskaper om selvmord og selvmordsatferd. For å nå ut til en så vid målgruppe satses det på to store formidlingsprosjekter som når ut til mange:

5.1 TIDSSKRIFTET "SUICIDOLOGI"

Tidsskriftet sendes ut i papirutgave til ca. 5000 abonnenter, hovedsakelig i Norge, men også Sverige og Danmark da dette er det eneste suicidologiske fagtidsskriftet i Nord-Europa. I tillegg til at artikkelstoffet trykkes, publiseres alle artikler i fulltekst også på vårt nettsted, og alle tidligere artikler er søkbare via et eget søkeprogram. Tidsskriftet er et fagfellevurdert tidsskrift: Alle artikkelmanus vurderes av fagfeller utenfor redaksjonen. Dette er ressurskrevende, men sikrer god kvalitet. I 2009 har redaksjonen også styrket kvaliteten på arbeidet ved å ta i bruk et elektronisk manuskriphåndteringsprogram som nå er under uttesting før endelig fullskaladrift vil bli iverksatt.

Redaktør for suicidologi er professor Lars Mehlum med forsker Latha Nrugham som ny assisterende redaktør. Informasjonskonsulent Kirsti Amundsen er redaksjonssekretær. Ellen Bjerkan vikarierte delvis for redaksjonssekretæren i 2009. Redaksjonelle medarbeidere i 2009 har vært overlege Arne Thorvik og høyskolelektor Dag Willy Tallaksen.

Redaksjonskomitéen bestod i 2009 av førsteamanuensis Henning Herrestad (NSSF), psykolog Kim Larsen (RVTS-Øst), stipendiat Erlend Mork (NSSF/OUS), stipendiat Anita J. Tørmoen (NSSF) og sjefpsykolog/forsker Fredrik A. Walby (Diakonhjemmets sykehus/NSSF)..

Suicidologi utkommer 3 ganger årlig. Følgende numre ble utgitt i 2009:

[Suicidologi 2009, årg. 14, nr. 1](#) Tema: Kvalitetssikring i klinisk selvmordsforebygging

[Suicidologi 2009, årg. 14, nr. 2](#) Tema: Suicidal atferd og selvmordsrisiko ved psykoser

[Suicidologi 2009, årg. 14, nr. 3](#) Tema: Migrasjon, minoriteter og selvmordsproblematikk

5.2 NETTPORTALER

NSSFs hovednettportal www.selvmord.no er en kunnskapbase både om suicidologisk forskning og selvmordsforebygging. Basen vedlikeholdes og oppdateres hver uke, og nytt stoff legges til jevnlig. På forsiden annonseres ny norsk forskning, kommende arrangementer og nye suicidologiske ressurser. Kunnskapsbasen inneholder alle tidligere artikler i Suicidologi, omtale av suicidologiske forsknings- og forebyggingsprosjekter samt ressurs- og litteraturoversikter.

Nytt av året er en egen side om selvskadingsproblematikk med peker fra åpningssiden. Her er kort informasjon om fenomenet og hvor man kan få hjelp, pekere til forskningsprosjekt, terapeututdanning i DBT, aktuelle artikler m.m.

Menysiden *Utdanning* er utvidet og gir oversikt over ulike utdannings- og kurstilbud om selvmordsforebygging i Norge med pekere til hver av dem. Her er grundig informasjon om det nye masterprogrammet i psykososialt arbeid – m/fordypning i bl.a. selvmordsforebygging, og om terapeututdanningen i dialektisk atferdsterapi (DBT). Det er også utarbeidet en egen side om oppgaveskriving med råd til studenter om hvor og hvordan de kan innhente stoff om selvmordsproblematikk – med konkrete tips om begynnerlitteratur. Herfra pekes det til to nye oppdaterte versjoner av veiledere til søking etter selvmordsrelatert litteratur i databasene Medline og PsycInfo.

Et nyhetsbrev så dagens lys i oktober. Målgruppa er de som underviser i selvmordsforebygging og trenger faglig oppdatering. Dette er en nettressurs som peker til aktuelt og nyere stoff på NSSFs nettsted.

NSSF driver også nettportalen www.selvmordsforebygging.no som gir en samlet oversikt over sentrene (NSSF og RVTSene) og andre samarbeidspartnere innen selvmordsforebygging (VIVAT og LEVE). I 2009 har senteret også arbeidet med å utvikle to nye spesialiserte nettsteder, www.selvskading.no og www.dbt.no for målgrupper knyttet til arbeidet med selvskading blant ungdom.

5.3 NSSFS FAGBIBLIOTEK

NSSF driver et eget suicidologisk fagbibliotek. Her er det to pc'er med tilgang til litteraturdatabaser og elektroniske tidsskrifter. Biblioteket er tilgjengelig for fagfolk og studenter fra hele landet. Bokstammen teller rundt 1500 titler, dvs. bøker, avhandlinger, hovedoppgaver, offentlige publikasjoner, undervisningssett og filmer. De fleste publikasjonene er søkbare i det nasjonale biblioteksystemet Bibsys. Vi kjøper inn all ny suicidologisk litteratur som er relevant for oss, både forskningsbasert og /eller klinisk orientert litteratur samt skjønnlitteratur. Selv om bokstammen er liten sammenlignet med

andre bibliotek, er vi alene i Norge om å eie et så rikholdig utvalg av suicidologisk faglitteratur.

5.4 INFORMASJON OM FORMIDLINGSKANALER

Å informere om tidsskriftet *Suicidologi*, nettstedet www.selmord.no, aktuelle bøker, undervisningssett om selvmordsproblematikk osv. er en viktig oppgave. Under den nasjonale konferansen i Trondheim i mai i år hadde NSSF en utstilling der vi presenterte virksomheten vår på postere om forskning, utdanningstiltak, undervisningssettet *Tid for liv*, tidsskriftet *Suicidologi* og nettstedet www.selmord.no. Dessuten stilte vi ut undervisningssett, rapporter og avhandlinger og delte ut brosjyrer og *Suicidologi*. På nettstedet vårt la vi i etterkant ut presentasjoner fra konferansens plenarforedrag og en egen abstractbok med innlegg fra symposier, frie foredrag og postere.

NFFS deltok på 5 ulike arrangementer i anledning Verdensdagen 10. september 2009 der vi blant annet delte ut informasjon om utdanningsvirksomheten, tidsskriftet *Suicidologi* og nettstedet www.selmord.no.

6. SAMARBEID MED NKVTS, NAKMI OG RVTSENE

NSSF har et strukturert samarbeid med RVTS-ene og med NKVTS og NAKMI blant annet gjennom to årlige ledermøter. Det første møtet ble holdt i Oslo 20. mars hos RVTS-Øst og det andre i Kristiansund 23. oktober hos RVTS-Midt.

NSSF innbyr regelmessig alle ressursentrene og alle de nasjonale forskningsmiljøene til å delta på felles heldags forskningsworkshops.

6.1 NASJONAL KONFERANSE

I dagene 7.-8. mai arrangerte vi samarbeid med RVTS-Midt den 6. nasjonale konferanse om selvmordsforebygging i Trondheim. Tittelen for konferansen var "Fra forskning til klinikk" og en lang rekke foredragsholdere bidro i flere parallelle sesjoner. NSSF la fram resultater fra flere av de pågående forskningsprosjektene. På plenarprogrammet sto:

- "Managing the chronically suicidal patient". Professor Joel Paris, McGill University, Canada.
- "Suicidalitet hos mennesker med psykisk utviklingshemming". Professor Olav Linaker, NTNU/St.Olavs Hospital.

- "Selvmordsforebygging i et flerkulturelt perspektiv". Professor Heidi Hjelmeland, NTNU

- "Kan vi forebygge flere selvmord i psykisk helsevern?" Forsker og sjefpsykolog Fredrik Walby, Nasjonalt senter for selvmordforskning og –forebygging, UiO og Diakonhjemmets sykehus

- "Depresjon, selvmord og selvmordsforebygging". Professor Jørgen Bramnes, Senter for rus- og avhengighetsforskning, UiO

- "Ungdom og selvmordsatferd". Professor Berit Grøholt, UiO

6.2 SAMARBEIDSKONFERANSE PÅ GARDERMOEN

Den 14. og 15. oktober ble det avholdt en todagers konferanse for alle de regionale sentrene, NKVTS, NAKMI og NSSF på Gardermoen der blant annet erfaringene med implementering av de faglige retningslinjene for selvmordsforebygging i psykisk helsevern og utfordringer framover stod på dagsordenen sammen med andre implementeringsproblemstillinger.

NSSF har tidligere hatt regelmessige samarbeids- og kontaktmøter med selvmordsforebyggingsteamene (og tidligere de regionale selvmordsforebyggende ressursentrene) ved RVTS. Dette samarbeidet har ligget en stund på is i en periode da RVTS-ene har arbeidet for å lage virksomhetsplaner og utvikle egen organisasjon. Ved ledermøte den 23.10.09 ble det imidlertid avtalt på ny å starte med halvårlige samarbeidsmøter mellom NSSF og RVTS-enes selvmordsforebyggingsteam med fokus det første året på implementering av de faglige retningslinjene for selvmordsforebygging i psykisk helsevern.

NSSF samarbeider tett med NKVTS og SERAF om gjennomføringen av masterprogrammet i psykososialt arbeid, der hvert av sentrene har sin egen studieretning.

6.3 INTERNASJONALT SAMARBEID

NSSF inngikk i juni 2008 i et nytt nordisk konsortium for forskning om selvmordsforebyggende tiltak med særlig fokus på de nasjonale strategiene for selvmordsforebygging som har vært iverksatt i alle de nordiske landene fra slutten av 1990-tallet. Konsortiesamarbeidet er avtalt mellom professor Danuta Wassermans gruppe ved Nationellt Centrum för Prevention av Suicid och Psykisk Ohälsa (NASP) ved Karolinska Institutet i Stockholm, professor Jouko Lönnqvists gruppe ved det finske folkehelseinstituttet, professor Merete Nordentofts gruppe ved Københavns universitet samt NSSF i Oslo. Senere har Island sluttet seg til konsortiet og det har blitt tildelt

økonomiske midler fra NORDFORSK. Ved konsortiemøtet i Stockholm i september 2009 ble det avtalt å starte en studie av utdanning i suicidologi ved de ulike landenes profesjonsutdanninger i helsetjenesten. NSSF har påtatt seg å lede studien. For oss er det særlig relevant å gjøre en slik studie som vi tror kan gi viktig grunnlagsinformasjon i forhold til implementeringen av de nasjonale retningslinjene for selvmordsforebygging psykisk helsevern. Det arbeides nå også med å få etablert et nettsted for konsortiet og utvikling av forskningsinstrumenter. Begge disse aktivitetene er ledet og forankret ved NSSF.

NSSF mottok våren 2009 en forespørsel fra den internasjonale organisasjonen for selvmordsforebygging (IASP) om senteret ville være interessert i å være vertsinstitusjon for organisasjonens sekretariat som er besluttet flyttet fra Frankrike der den hittil har holdt til. Organisasjonen ønsker å være lokalisert i nær tilknytning til et ledende suicidologisk forskningscenter for å kunne utnytte faglige synergivirkninger og har vurdert flere kandidater i Europa og USA. Valget falt altså på NSSF og NSSF har derfor etter nærmere avklaringer med IASP og etter avtale med Oslo Universitetssykehus (eier av senterets lokaler) samt Det medisinske fakultet, Institutt for sykehusmedisin, påtatt seg å være vertsinstitusjon, og legge forholdene til rette for flyttingen til Oslo. IASP vil få kontorlokaler samlokalisert med NSSF. IASP vil i første omgang ansette en medarbeider som vil få i oppgave å drive organisasjonens internasjonale sekretariat. NSSF ser på dette som en stor tillitserklæring og en mulighet for norske fagfolk og organisasjoner til å styrke sin internasjonale kontaktflate og samarbeid på det selvmordsforebyggende området. Ved årsskiftet var arbeidet med tilsetting av ny medarbeider i full gang og man regner med at overflyttingen av sekretariatet vil være fullført i løpet av første kvartal 2010.

NSSF har i flere år bidratt til å fremme selvmordsforebyggende tiltak i Litauen i samarbeid med professor Danute Gailiene ved Vilnius universitet. I løpet av 2009 har vi etter anmodning fra HDIR også påbegynt et samarbeid om selvmordsforebygging med fagmiljø i Arkhangelsk (Helsedepartementet, Arkhangelsk School of Public Health og Northern Star University). Senterleder deltok i den forbindelse ved en prosjektkonferanse i Arkhangelsk i mai 2009 og holdt ett av plenarforedragene.

Nasjonalt senter deltar i flere andre etablerte internasjonale samarbeidsrelasjoner. Senterets leder er medlem av styringsgruppen for WHO og IASPs samarbeidsprosjekt om forebygging av selvmord ved begrensninger av tilgang til pesticider. Prosjektet har virksomhet i Kina, Sri Lanka og India der en rekke modeller for denne type forebygging er under utprøving og evaluering. Forebygging av selvmord som foretas ved bruk av pesticider har et svært stort forebyggingspotensial idet flere hundre tusen personer i lavinntektsland hvert år dør ved slike selvmord.

NSSF har et utstrakt samarbeid med forskningsgrupper ved Columbia University, New York. Det gjelder samarbeid med professor Barbara Stanleys gruppe som fokuserer på utvikling og forskningsmessig evaluering av ulike typer av kliniske intervensjoner for risikoutsatte personer med psykiske lidelser. Stanley er også tilsatt som professor ved NSSF og tilbringer to perioder

årlig ved senteret. NSSF har også samarbeid med professor Maria Oquendos gruppe i forhold til studien om hormonforandringer under menstruasjonssyklus og risiko for suicidal atferd. Det gjelder også samarbeid med professor Jill Harkavy-Friedman i forhold til prosjektet "Mechanisms and characteristics of suicidal behaviour in schizophrenia and bipolar disorders". De tre nevnte forskerne har alle funksjon som biveiledere for forskningsprosjekter ved NSSF og har besøkt senteret ved en eller flere anledninger. Stipendiater og forskere ved senteret har også hatt kortere studieopphold ved Columbia University i forbindelse med planlegging av prosjekter eller analyser og skriving. I tillegg til de nevnte forskerne har senteret samarbeid også med følgende forskere ved Columbia; Professor Madelyn Gould (studier av forekomst av villet egenskade blant ungdom), Assoc. Professor Leo Sher (medforfatterskap), samt forsker Ainsley Burke (utvikling av senterets forskningsdatabase).

NSSF har et samarbeid med professor Matthew Nocks gruppe ved Harvard University om bruk av en såkalt Implisitt Assosiasjonstest (IAT) i forbindelse med en studie av selvskading blant ungdom, samt i utviklingen av bruk av sanntids monitorering av selvmordstanker og depresjonssymptomer i en studie av sammenhengen mellom svingninger i kjønnshormoner og selvmordstanker hos kvinner (med PMDD) under menstruasjonssyklus.

NSSF har et samarbeid med professor Mark Williams gruppe ved University of Oxford omkring psykologiske sårbarhetsfaktorer ved suicidal atferd, det gjelder særlig bruk av den såkalte AMT-metoden (Autobiografisk hukommelsestest). Professor Williams vil besøke NSSF i mai 2010 da man foruten å arrangere en forskningsworkshop vil holde en dagskonferanse for klinikere om bruk av såkalte Mindfulness teknikker i behandling og forebygging av psykisk lidelse.

NSSF har over flere år hatt et prosjektsamarbeid med flere forskningssentra i Europa om den såkalte Child and Adolescent Self-harm in Europe (se omtale nedenfor).

NSSF etablerte i 2008 et samarbeid med professor Jan Beskow i Gøteborg i forbindelse med undervisning og fagutvikling knyttet til kognitiv psykoterapi rettet mot suicidale pasientgrupper. Beskow driver et eget psykoterapiutdanningscenter for formålet og er også leder for det Vest-svenske nettverket for selvmordsforebygging og Senteret for selvmordsforebygging i Gøteborg.

NSSF har et utstrakt samarbeid med Behavioral TECH LLH i Seattle, Washington. Stiftelsens president Shari Manning PhD og visepresident Helen Best har begge besøkt senteret ved flere anledninger i forbindelse med planlegging og evaluering av senterets utdanning i Dialektisk atferdsterapi der lærekreftene og materiellet kommer fra BTECH. BTECH vil fra 2010 være et senter ved University of Washington, Seattle.

NSSF deltar i flere fora i internasjonale organisasjoner, blant annet i flere såkalte "Task forces" i den internasjonale foreningen for selvmordsforebygging (IASP), i The Academy of Suicide Research og de amerikanske sammenslutningene AAS og AFSP, hvor senterets leder sitter i Research Advisory Board.

I forbindelse med IASP kongressen i Montevideo, Uruguay, i oktober 2009, arrangerte senterets leder i regi av og samarbeid med medlemmer av den såkalte IASP International Task Force on Defense Forces and Police Suicide en prekonferanse som ble godt besøkt.

Høsten 2009 ble NSSF utpekt til å arrangere verdenskongressen i selvmordsforskning og –forebygging (IASP) i Oslo i 2013. Dette er et meget stort arrangement og er en stor tillitserklæring til oss som senter. Vi har allerede begynt å planlegge arrangementet.

7. VEILEDNING OG RÅDGIVNING

NSSF gir i løpet av året bistand til en rekke ulike fagmiljø, institusjoner, fagfolk, pasienter og pårørende i forhold til ulike problemstillinger innefor det suicidologiske fagfeltet. Det gjelder ofte råd og bistand til gjennomføring av utdanning, utvikling av kliniske tiltak eller rutiner, forebyggingsprosjekter, bok- eller videoprojekter eller hjelp til å finne fram til rett behandling eller hjelpetiltak.

7.1 KVALITETSARBEID OG SAKKYNDIGE VURDERINGER

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og –forebygging har fortsatt sitt arbeid med å gi faglig bistand til helseforetak i spørsmål om kvalitetsstandarder for selvmordsforebygging i psykisk helsevern. Det er stor interesse for å utvikle prosedyrer og rutiner ved avdelingene, og faglige råd, undervisning og veiledning er sterkt etterspurt. Personell ved NSSF vært involvert i sakkyndige vurderinger av tilfeller av selvmord og selvmordsforsøk hos pasienter under behandling i spesialisthelsetjenesten. Slikt arbeid er tidkrevende, men må ivaretas for å sikre en tilstrekkelig god faglig standard i saker av stor prinsipiell betydning – både for brukerne og deres pårørende og for helseforetakene.

7.2 OMTALE AV SELVMORDSPROBLEMATIKK I MASSEMEDIA

NSSF avgir i løpet av et år tallrike uttalelser til eller intervjuer i massemedier og søker å bidra til at feilaktige, tabupregete eller stigmatiserende holdninger kan reduseres gjennom spredning av saklig informasjon. Dette er samtidig en vanskelig balansegang siden typer medieomtale kan medføre smitte-effekter. NSSF har spilt en aktiv rolle som premissleverandør i spørsmålet om pressens varsomhet ved medieomtale av selvmord og gir fra tid til annen råd til Norsk Presseforbund i aktuelle saker.

7.3 SIKRE GOD OPPFØLGING AV ETTERLATTE ETTER SELVMORD

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og –forebygging har fortsatt sitt samarbeid med LEVE - Landsforeningen for etterlatte ved selvmord. Vi deltar i LEVEs nasjonale nettverk for arbeid med etterlatte etter selvmord og støtter organisasjonens virksomhet der vi kan bidra faglig eller praktisk. Forsker Latha Nruham deltok på LEVE Nord-Trøndelags seminar på

Stiklestad med forelesing om selvmord blant ungdom og selvmordsforsøk blant skoleungdom med depressive symptomer og lidelser. Hun deltok også på LEVEs arrangement i Trondheim med forelesning om holdninger til liv og død, selvmord og etterlatte. Med jevne mellomrom har NSSF samarbeidsmøter med LEVEs landssekretariat.

NSSF har også bidratt med faglige råd og kvalitetssikring i forhold til Folkehelseinstituttets veileder for oppfølging av etterlatte etter selvmord. Personell ved NSSF har videre gitt faglige råd ved utarbeidelsen av boken *Etter selvmordet – veien videre* (Dyregrov, Plyhn & Dieserud, 2010).

7.4 KLINISK OG BRUKERRETTET VIRKSOMHET

Mange kontakter oss for å søke hjelp og råd vedrørende selvmordsproblematikk hos nærstående. Senteret har ikke som mål eller ressursgrunnlag til å drive vidtgående klinisk virksomhet, men har drevet videreformidling av henvendelser angående akuttintervensjon ved selvmordskriser. Senteret oppdaterer også informasjonstoff på sine nettsider rettet mot publikum; personer i krise, bekymrede pårørende eller andre som ønsker å skaffe seg mer kunnskap om selvmordsrisiko og intervensjon ved selvmordsfare.

7.5 VERDENSDAGEN FOR SELVMORDSFOREBYGGING

Høsten 2004 inngikk IASP (International Association for Suicide Prevention) en avtale med LEVE (Landsforeningen for etterlatte ved selvmord) om at de skal ha det koordinerende ansvaret for verdensdagen i Norge. NSSF har markert dagen på forskjellige måter siden starten, i 2009 deltok flere av våre medarbeidere på til sammen 5 arrangementer.

Forsker Latha Nrugham deltok på LEVE Nord Trøndelags arrangement på Stiklestad med forelesing om selvmord blant ungdom og selvmordsforsøk blant skoleungdom med depressive symptomer og lidelser. Hun deltok også på LEVEs arrangement i Trondheim med forelesning om holdninger til liv og død, selvmord og etterlatte. Informasjonskonsulent Kirsti Amundsen hadde en utstilling med plakater og litteratur på et kulturarrangement i regi av fylkeslaget LEVE Oppland. Stipendiat Maria Ramberg stilte til intervju i Juntafil på P3 og snakket om selvmord og selvmordsatferd hos unge. Senteret inviterte også til pressekonferanse i anledning Verdensdagen og etablering av nytt masterprogram innen selvmordsforebyggende arbeid.

7.6 BEGRENSNING I TILGANG TIL SELVMORDSMIDLER

Tilgangen til selvmordsmidler spiller en viktig rolle i selvmordsprosessen. Lett tilgang til selvmordsmidler generelt, men særlig til midler med rask og ugjenkallelig virkning, øker risikoen for selvmord. Eksempler på slike midler kan være visse giftstoffer og skytevåpen. Norge er et av de land i verden som har flest skytevåpen i privat eie i forhold til innbyggertallet, og relativt mange selvmord i Norge skjer ved skyting. Bedre sikring av våpen er derfor et viktig selvmordsforebyggende tiltak og NSSF har gjennom flere år i samarbeid med interesseorganisasjoner for jegere søkt å spre informasjon til våpenbrukere og til allmennheten om betydningen av sikker våpenoppbevaring. NSSF følger utviklingen i forekomst av skyteselvmord nøye og kan konstatere at det har skjedd en markert reduksjon i denne forekomsten i de senere år, særlig blant unge menn.

8. SÆRSKILTE OPPDRAG

8.1 SATSNINGSOMRÅDER OG TILTAK INNEN SELVMORDSFOREBYGGING 2009-2012

I november 2008 fikk NSSF i oppdrag av Helsedirektoratet å kvalitetssikre og ferdigstille forslag til Satsningsområder og tiltak innen selvmordsforebygging for perioden 2009-2012. Etter at Helsedirektoratet godkjente strategien har NSSF bidratt med ytterligere bearbeidelse ved å forfatte strategidokumentets innledning.

8.2 VEILEDER FOR SELVMORDSFOREBYGGING I KOMMUNALT PSYKISK HELSEARBEID

NSSF fikk i 2009 oppdraget å utarbeide forslag til veileder for det selvmordsforebyggende arbeidet innen kommunenes psykiske helsearbeid. Oppdragets utforming, innhold og tidsramme ble avklart den 12.06.2009 i møte med HDIR. Med utgangspunkt i dette har NSSF utarbeidet et forslag til veileder som omhandler den selvmordsforebyggende virksomheten innen det kommunale psykiske helsearbeidet. Veilederen bygger i all hovedsak på det samme kunnskapsgrunnlaget som de nasjonale retningslinjer for forebygging av selvmord innen psykisk helsevern utgitt i 2008. Disse retningslinjene ble utarbeidet for å sikre bedre avdekking av selvmordsrisiko hos pasienter som er i kontakt med psykisk helsevern og øke systematikken og kvaliteten i det selvmordsforebyggende arbeidet blant disse pasientene. Etersom kommunene også har ansvar for tjenester som tilbys mennesker med psykiske lidelser, er det viktig at også de kommunale tjenestene kvalitetssikres og systematiseres med henblikk på selvmordsforebygging.

Veilederen vektlegger tiltak og prosedyrer som retter seg mot alle brukere av kommunenes helsetjenester, ikke bare mot de med kjent selvmordsrisiko. Den omfatter generelle anbefalinger for alle kommuner. Veilederen anbefaler at det i tillegg utarbeides lokale prosedyrer i hver kommune, som en operasjonalisering av anbefalinger gitt i dette dokumentet.

I beskrivelsen av sentrale selvmordsforebyggende tiltak innen kommunalt psykisk helsearbeid har vi fokusert spesielt på følgende fire essensielle funksjoner: Avdekking av selvmordsrisiko, oppfølging av pasienter med selvmordsrisiko, koordinering av tilbudet til disse pasientene samt nødvendig samarbeid mellom kommunale og statlige tjenester. Med "kommunalt psykisk helsearbeid" menes her forebygging, behandling og ettervern i forhold til psykisk lidelse, utført av helsepersonell ansatt i norske kommuner. Veilederen retter seg primært mot målgruppene allmennleger, kommuneleger, personell som arbeider i kommunens psykiske helsetjeneste samt pleie- og omsorgstjeneste, medarbeidere i kommunale kriseteam og helsesøstre.

Basert på evidens delvis fra forskning og delvis fra eksperters skjønn og kliniske erfaring gir veilederen faglige anbefalinger om hvordan målgruppene kan ivareta nøkkelfunksjonene nevnt ovenfor. Det er ikke utført noen særskilt kunnskapsoppsummering som har ligget til grunn for veilederen. NSSF har likevel basert seg på den best tilgjengelige faglige kunnskap, relevante faglige retningslinjer og det generell lov- og regelverk for helsetjenestene.

Det foreliggende forslaget til veileder er utarbeidet av en arbeidsgruppe som ble nedsatt ved NSSF våren 2009. Gruppen har bestått av prosjektleder, spesialist i klinisk psykologi Stine Laberg, professor dr. med Lars Mehlum, seniorkonsulent Henning Herrestad og forsker og sjefpsykolog Fredrik A. Walby.

I løpet av prosjektperioden ble det også oppnevnt en referansegruppe, som fikk anledning til å komme med innspill før forslaget ble oversendt Helsedirektoratet.

8.3 SYSTEMATISK GRANSKNING AV SELVMORD INNEN PSYKISK HELSEVERN

NSSF har pekt på behovet for å følge utviklingen i forekomst av selvmord blant pasienter som mottar behandling i det psykiske helsevernet nøye og med henblikk på å avdekke risikofaktorer som kan knyttes til det enkelte tilfellet. Informasjon av denne art kan bidra til at den forebyggende innsatsen til enhver tid er faglig innrettet i forhold til de risikofaktorene gjør seg mest gjeldende i denne delen av befolkningen. NSSF har foreslått å etablere et tiltak i Norge i likhet med den engelske *National confidential inquiry into suicide and homicide by people with mental illness*. Som et første skritt på veien er det ønskelig å iverksette et pilotprosjekt på området og NSSF har fått i oppdrag å utføre dette. En har foreløpig avtalt et møte med professor Louis Applebys gruppe i Manchester hvor det nevnte engelske registreringsystemet utføres.

9. OVERSIKT OVER AKTIVITETER OG PRODUKSJON I 2009

9.1 FORSKNINGSPROSJEKTER

Prosjekt 1:	CASE (Child and Adolescent Self-harm in Europe): Villet egenskade hos barn og unge – en europeisk multisenterstudie.
<i>Prosjektleder:</i>	<i>Mette Ystgaard</i>
<i>Prosjektansvarlig v/ NSSF:</i>	<i>Lars Mehlum</i>
<i>Prosjektmedarbeidere:</i>	<i>Ingeborg Rossow</i>

Bakgrunn

Omfattende sykehusbaserte registreringer viser at villet egenskade er vanlig blant ungdom i de fleste land i Europa. Oppfølgingsstudier gir dessuten entydig dokumentasjon på at slik selvskadende atferd er et økende problem blant unge. For å få sikrere kunnskap om forekomst av villet egenskade blant ungdom og hva som kjennetegner denne ungdomsgruppen, utviklet samarbeidsgruppen en ny metode for registrering og klassifisering av villet egenskade. I denne metoden anvender forskerne strenge predefinerte kriterier for inklusjon og kategorisering av ungdommenes beskrivelser av sin selvskadende atferd.

Prosjektstatus

Senteret har i løpet av året ferdigstilt et større arbeid fra dette materialet der det er utført en sammenlikning mellom syv deltakende land av sammenhengen mellom bruk av cannabis og villet egenskade blant tenåringer og artikkelen er akseptert for publisering.

Finansiering

Den norske delen av CASE-studien er finansiert av Stiftelsen Helse og Rehabilitering.

Samarbeidspartnere: Ella Arensman, National Suicide Research Foundation, Cork, Irland
Keith Hawton, Centre for Suicide Research, University Oxford, UK, Nicola Madge, National Children's Bureau, London, UK, Kees van Heeringen, Unit of Suicide Research, Ghent University, Belgia, Erik Jan deWilde, Municipal Health Service Rotterdam area, Nederland, Diego de Leo, Australian Institute for Suicide Research and Prevention, Griffith University, Australia, Sandor Fekete, Department of Psychiatry, University of Pecs, Ungarn.

Publikasjoner

Rossow I, Hawton K, Ystgaard M. Cannabis use and deliberate self-harm in adolescence; a comparative analysis of associations in England and Norway. *Archives of Suicide Research* 2009; 13: 340-8

Ystgaard, M., Arensman, E., Hawton, K., Madge, N., vanHeeringen, K., Hewitt, A., deWilde, E.J., DeLeo, D. & Fekete, S. (in press). Deliberate self-harm in adolescents: Comparison between those who receive help following self-harm and those who do not. *Journal of Adolescence* 2009; 32(4):875-91

Prosjekt 2:	Akerprosjektet. Oppfølging av selvmordsforsøkere i Oslo kommune – Aker sektor. En prospektiv oppfølgingsundersøkelse.
<i>Prosjektleder:</i>	<i>Lars Mehlum</i>
<i>Prosjektmedarbeidere:</i>	<i>Ingebjørg Hestetun, Latha Nrugham, Maria Ramberg</i>

Bakgrunn

Dette er en klinisk forløpsundersøkelse av selvmordsforsøkere utført i samarbeid med de kliniske avdelinger ved Aker sykehus i Oslo og de syv bydeler som sykehuset betjener. Prosjektet tar utgangspunkt i et nytt oppfølgingstiltak for selvmordsforsøkere i Aker sektor, der seksjonens medarbeidere sto sentralt i organisering og drift de første to år. Akerprosjektet har fått sitt navn etter den geografiske og organisatoriske forankringen for prosjektet - nemlig i Aker sektor av Oslos helsevesen. Prosjektet omhandler i første rekke oppfølging av selvmordsforsøkere etter medisinsk behandling på Aker sykehus, og er iverksatt som et samarbeid mellom Senter for selvmordsforskning og -forebygging, Aker sykehus og bydeler i Aker sektor. Forskningsprosjektet har blant annet fokusert på risikofaktorer for repetisjon av selvmordsforsøk og på årsaksfaktorer og sykdomsmekanismer ved utvikling av selvmordskriser.

Prosjektstatus

En prospektiv oppfølgingsundersøkelse. En artikkel fra dette prosjektet er publisert og ytterligere to vil bli innsendt i nær framtid. Ingebjørg Hestetun la fram resultatet fra prosjektet på 29th Nordic Congress of Psychiatry, Stockholm 23.09.2009 i forelesningen: *The impact of abuse and neglect in childhood on later events and difficulties among suicide attempters.*

Publikasjoner

Nrugham L, Mehlum L. Gender specific symptom and major depression comorbidity profiles of suicide attempters admitted to a general hospital. [Innsendt *Journal of Affective Disorders* 2009]

Prosjekt 3:	Psykometriske egenskaper av Suicide Assessment Scale (SUAS-S)
<i>Prosjektleder:</i>	<i>Bjørn Koldsland</i>
<i>Prosjektmedarbeidere:</i>	<i>Lars Mehlum, Liv Mellesdal, Fredrik Walby</i>

Bakgrunn

Prosjektet medfører innsamling av intervjudata og selvutfylte data fra i alt 50 pasienter som henvises til behandling ved Ringerike Psykiatriske senter for ikke-psykotiske lidelser. Man vil undersøke hvorvidt den såkalte Suicide Assessment Scale er bedre egnet til å fange opp suicidalitet enn eksisterende instrumenter og kliniske intervju.

Prosjektstatus

Datainnsamlingen er avsluttet og det er innsamlet data på 53 pasienter. Materialet er nå under analyse og publisering.

Finansiering

Ringerike psykiatriske senter.

Prosjekt 4:	SIPEA - Suicidale pasienter innlagt i PAM – Helse Bergen - en prospektiv oppfølgingsundersøkelse.
Prosjektansvarlig v/ NSSF:	Lars Mehlum
Prosjektmedarbeidere:	Liv Mellesdal, Tore Wentzel-Larsen, Hugo Jørgensen

Bakgrunn

En prospektiv kohortstudie av pasienter som innlegges i psykiatrisk akuttmottak i helse Bergen, med særlig vekt på faktorer knyttet til selvmordsrisiko.

Hovedmål: Å skaffe kunnskap som kan bidra til etablering av differensierte forebyggingstiltak, behandlings- og oppfølgingstilbud til personer som i dag innlegges i psykiatriske akuttmottak, særlig med tanke på tilbud som kan forebygge selvmord hos risikoutsatte grupper.

Delmål:

- å gjøre en grundig kartlegging og beskrivelse av bakgrunnsvariabler og faktorer som kan være relatert til selvmordsrisiko hos pasienter som innlegges ved en psykiatrisk akuttavdeling
- å beskrive hvilken behandling pasientene har hatt innenfor det psykiske helsevernet før den aktuelle innleggelsen (indeks innleggelse) og å beskrive oppfølging på spesialistnivå etter indeks innleggelse
- å analysere sammenhenger mellom pasientrelaterte/situasjonsrelaterte variabler, behandlingsrelaterte variabler og pasientenes forløp med tanke på selvmordsatferd, gjeninnleggelser, evt. død (alle årsaker)

Del I, Kohortstudien: Omfatter alle innleggelser fra opptaksområdet i perioden 1. mai 2005 til og med 30. april 2007. Variabler som blir kartlagt er bl.a.:

- sosiodemografi (kjønn, alder, boforhold, økonomiske forhold etc.)
- kliniske, funksjonelle og atferdsrelaterte variabler
- selvmordsatferd (-tanker, -trusler, -planer og -handlinger) i forkant av innleggelsen, ved mottak og under oppholdet i akuttposten
- behandling innenfor spesialisthelsetjenesten året før det aktuelle oppholdet
- planlagt oppfølging etter det aktuelle oppholdet (det tilbudet pasienten skrives ut til)
- bruk av spesialisthelsetjenester i et to-års perspektiv etter indeks innleggelse (første innleggelse i studieperioden)
- overlevelse (død på grunn av alle årsaker, inkludert evt. selvmord) i et to-års perspektiv

Del II, Utdypende undersøkelse av ikke-psykotiske pasienter med selvmordsrelaterte innleggelser (indeksgruppen): Et randomisert utvalg av pasienter fra indeksgruppen blir spurt om a) å delta i en strukturert intervjuundersøkelse i løpet av akuttinnleggelsen og b) å bli telefonintervjuet et halvt år etter innleggelsen. Inkluderbare pasienter blir muntlig og skriftlig informert før de eventuelt gir skriftlig samtykke til å delta. Eksklusjonskriterier er psykose, behov for tolk, kognitiv svikt og/eller manglende samtykkekompetanse.

Prosjektstatus

I inneværende år er en delstudie antatt for publisering og arbeidene med neste publikasjon er kommet godt i gang.

Finansiering

Lønnsutgifter dekkes av Forskningsavdelingen i Psykiatrisk divisjon, Helse Bergen.

Driftsmidler dekkes av forskningsmidler fra Helse Vest

Publikasjoner

Mellesdal L, Mehlum L, Wentzel-Larsen T, Kroken R, Jørgensen HA. Suicide Risk and Acute Psychiatric Readmissions: A Prospective Cohort Study. [In Press *Psychiatric Services* 2009].

Prosjekt 5:	SPIO-1 prosjektet: Selvmord blant psykiatriske pasienter i Oslo.
Prosjektansvarlig v/ NSSF:	Fredrik A. Walby
Prosjektmedarbeidere:	Ingeborg Rossow

Bakgrunn

Målsettingen med prosjektet er å

- 1) Frembringe oversikt over antall pasienter innlagt i psykiatrisk avdelinger i Oslo som tok sitt liv under innleggelse eller i de tre første årene etter utskrivning.
- 2) Studere risikofaktorer for gjennomførte selvmord hos h.h.v. pasienter under innleggelse og etter utskrivning fra psykiatrisk avdeling.

Prosjektstatus

Arbeid med ferdigstilling av artikler fra prosjektet pågår løpende og en artikkel forventes

ferdigstilt i løpet av året (Walby FA, Odegaard E, Hytten K, Mehlum L. Risk factors for completed suicide in psychiatric inpatients – A case-control study with blinded raters).

Finansiering

Prosjektet er finansiert med midler fra Norges forskningsråd, Helsedirektoratet, Aker universitetssykehus, Sommers legat, Andresens legat og med interne midler fra NSSF.

Prosjekt 6:	Tematisk Område Psykotiske lidelser (TOP). Delstudie om suicidal atferd - Mechanisms and characteristics of suicidal behaviour in schizophrenia and bipolar disorders.
<i>Prosjektansvarlige v/ NSSF:</i>	<i>Erlend Mork, Lars Mehlum, Fredrik Walby</i>
<i>Samarbeidspartnere:</i>	<i>Ole A Andreassen og Ingrid Melle (Ullevål universitetssykehus). Associate professor Jill M Harkavy-Friedman, Columbia University, New York</i>

Bakgrunn

Studien baserer seg på et omfattende datamateriale fra pasienter med psykotiske lidelser, og materialet samles inn ved psykiatriske behandlingssenheter ved sykehusene i Oslo. Hovedmål med denne delstudien er å øke kunnskapen om hva som karakteriserer pasienter med psykotiske lidelser og suicidalatferd sammenlignet med ikke-suicidale pasienter med psykotiske lidelser. Videre ønsker vi å undersøke komponentene i det pre-suicidale syndrom, med andre ord stadier i den selvdestruktive prosessen som leder opp mot en episode med selvmordsforsøk eller villet egenskade, hos pasienter med psykotiske lidelser.

Prosjektstatus

Arbeidet med inklusjon av pasienter har pågått for fullt. Det arbeides samtidig med analyse av data, en empirisk artikkel er innsendt og en oversiktsartikkel er trykket.

Publikasjoner

Barrett EA, Sundet K, Simonsen C, Agartz I, Lorentzen S, Mehlum L, Mork E, Andreassen OA, Melle I. Neurocognitive function and suicidality and in schizophrenia spectrum disorders. [Innsendt *Comprehensive Psychiatry*, 2009]

Mork E, Mehlum L, Walby FA. Selvmord ved psykotisk depresjon og bipolar lidelse: Forekomst og risikofaktorer. *Suicidologi* 2009; 14(2): 8-12

Steen NE, Methlie P, Lorentzen S, Hope S, Barrett EA, Larsson S, Mork E, Almås B, Løvås K, Agartz I, Melle I, Berg JP, Andreassen OA. Increased activity in cortisol metabolism in patients with schizophrenia and bipolar disorder. [Innsendt *Am J Psychiatry* 2009].

Prosjekt 7:	Selvmondsforsøkere vurdert ved CL-enheten Aker universitetssykehus 1997-2007
<i>Prosjektansvarlig v/ NSSF:</i>	<i>Lars Mehlum</i>
<i>Prosjektmedarbeidere:</i>	<i>Trond Jørgensen (Enhet for konsultasjonspsykiatri, Klinikk for psykisk helse, Aker universitetssykehus).</i>

Bakgrunn

Dette prosjektet utnytter CL-enhetens pasientregistreringer til å undersøke endringer i det kliniske forløpet etter selvmordsforsøk etter at det ble innført et systematisk behandlingsskjedetiltak for denne pasientgruppen ved Aker universitetssykehus med tilhørende bydeler i Oslo.

Prosjektstatus

I prosjektet undersøkes sammenhengen mellom behandlingsskjeden ved Aker Universitetssykehus og antallet reinnleggelses for villet egenskade. Resultatene er presentert i en artikkel som er antatt for publisering.

Publikasjoner

Mehlum L, Jørgensen T, Diep LM, Nruham L. Impact of reorganisation on the continuity of care for patients admitted after a suicide attempt to a general hospital: a 10-year catchment area study. [In press *Archives of Suicide Research* 2009]

Finansiering

NSSF og Aker universitetssykehus

Prosjekt 8:	Autobiografisk hukommelse og selvmordsatferd hos individer med schizofreni.
<i>Prosjektansvarlig v/ NSSF:</i>	<i>Fredrik Walby</i>
<i>Samarbeidspartnere:</i>	<i>Kenneth Pettersen og Nora Nord Rydningen (Psykologisk institutt, UiO og NSSF) og Tore Christensen, Psykiatrisk avd. Sykehuset Sørlandet.</i>

Bakgrunn

Prosjektet har utgangspunkt i en hovedoppgave ved UiO av stud.psychol. Kenneth Pettersen og Nora Nord Rydningen og veiledes av Fredrik A. Walby. Basert på Mark Williams` "Cry of pain"-modell har prosjektet som formål å undersøke om overgeneralisert autobiografisk hukommelse kan være relatert til selvmordsatferd hos individer med schizofrenilignende diagnoser. Prosjektrapporten ble godkjent som hovedoppgave i 2006.

Prosjektstatus

Artikkel fra prosjektet er under trykking i *Suicide and Life Threatening Behavior*, og prosjektet er avsluttet som planlagt.

Publikasjoner

Pettersen K, Rydningen NN, Christensen T, Walby FA: Autobiographical memory and suicide attempts in schizophrenia. [In press *Suicide and Life Threatening Behavior* 2009].

Prosjekt 9:	Autobiografisk hukommelse og selvmordsatferd hos individer med bipolar lidelse.
<i>Prosjektansvarlig v/ NSSF:</i>	<i>Fredrik Walby</i>
<i>Samarbeidspartnere:</i>	<i>Stud. psychol. Eva Sanden (Psykologisk Institutt, UiO) og Tore Christensen, Psykiatrisk avd. Sykehuset Sørlandet.</i>

Bakgrunn

Prosjektet har utgangspunkt i en hovedoppgave ved UiO av stud.psychol. Eva Sanden og veiledes av Fredrik A. Walby. Basert på et liknende prosjekt om pasienter med schizofreni har dette prosjektet som formål å undersøke hvorvidt Mark Williams "Cry of Pain" modell er relevant også for å forstå selvmordsatferd blant pasienter med en bipolar lidelse. I tillegg vil betydningen av opplevd traumatisering bli undersøkt her.

Datamaterialet samles inn ved Diakonhjemmet sykehus og ved Sykehuset Sørlandet.

Prosjektstatus

Det er levert en hovedoppgave fra prosjektet ved Psykologisk institutt, UiO. Man tar sikte på å fortsette datainnsamlingen med henblikk på å gjøre materialet omfattende nok til å kunne publiseres internasjonalt.

Prosjekt 10:	Behandlingskjede ved villet egenskade – sykehus- og kommunestudie.
<i>Prosjektansvarlig v/ NSSF:</i>	<i>Lars Mehlum, Erlend Mork, Elin Anita Fadum, Nils Petter Reinholdt og Ingeborg Rossow.</i>

Bakgrunn

Formålet med studien er å:

- evaluere eksisterende rutiner for behandling av pasienter innlagt for villet egenskade ved medisinske avdelinger med øyeblikkelig hjelp-funksjon i Norge i lys av nasjonale og internasjonale anbefalinger. Se på sammenhenger og utviklingstrekk fra tidligere undersøkelser
- evaluere rutiner og praksis i norske kommuner for behandling og oppfølging av pasienter som utskrives fra sykehus etter villet egenskade og henvises for oppfølging i det kommunale hjelpeapparatet. Evaluere rutiner og praksis for samarbeidet mellom sykehus og kommuner og i hvilken grad de anser samarbeidet for tilfredsstillende

Studien følger opp to tidligere studier gjort ved NSSF, men for første gang med innsamling av data fra kommunene.

Prosjektstatus

Flere artikler fra dette prosjektet er ferdigstilt i løpet av året. Samtidig har senterleder etter invitasjon fra det amerikanske tidsskriftet *Archives of Suicide Research* gjesteredigert et spesialnummer av tidsskriftet om kontinuitet i behandling og oppfølging av pasienter som har vært sykehusinnlagt etter selvmordsforsøk.

Finansiering

Prosjektet er finansiert av Helsedirektoratet.

Publikasjoner

Mehlum L, Mork E, Reinholdt NP, Fadum EA, Rossow I. Quality of psychosocial care of suicide attempters at general hospitals in Norway – a longitudinal nationwide study. [In press *Archives Suicide Research*, 2009]

Mehlum L & Mork E. After the suicide attempt - the need for continuity and quality of care. In: O'Connor R, Platt S & Gordon J. *International Handbook of Suicide Prevention: Research, Policy and Practice*. Wiley Blackwell, [In press 2009]

Mehlum L, Ramberg M. Continuity of care in the treatment of suicide attempters – current challenges. [In press *Archives of Suicide Research* 2009]

Mork E, Mehlum L, Fadum EA, Rossow I. Collaboration between general hospitals and community health services in the care of suicide attempters in Norway – a longitudinal study. [Innsendt *Annals of General Psychiatry* 2009].

Prosjekt 11:	Behandlingskjede ved villet egenskade i norske kommuner
<i>Prosjektansvarlige v/ NSSF</i>	<i>Elin A. Fadum, Ingeborg Rossow, Lars Mehlum, Erlend Mork, Henning Herrestad.</i>

Bakgrunn

I Norge mangler vi nasjonal kunnskap på en rekke aspekter ved behandlingskjedetiltak. I 2006 gjennomførte NSSF en undersøkelse der norske kommuners arbeid med pasienter utskrevet fra somatisk sykehus etter villet egenskade ble studert.

Denne undersøkelsen har bidratt til at vi nå for første gang kan danne oss et bilde av hvordan arbeidet er organisert i norske kommuner, og hvordan kommunene opplever sitt samarbeid med det lokale sykehuset om denne pasientgruppen. Samtidig kan denne første

studie av kommunenivået for omsorg for villet egenskadepasienter bare gi en forholdsvis enkel beskrivelse av viktige problemstillinger.

Hvilke faglige prinsipper det arbeides etter, hvor omfattende behandling som ytes den enkelte og hvor spesifikt fokus kommunenes hjelpeapparat evner å opprettholde på viktige suicidologiske problemstillinger, er fortsatt meget uklart. Hva som er de eventuelt virksomme elementene i intervensjonene etter villet egenskade/selvordsforsøk er ikke identifisert.

NSSFs studie fra 2006 viste at det er stor variasjon i hvordan kommunene organiserer sitt arbeid med villet egenskadepasienter, og vi vet lite om hvilke modeller som er mest hensiktsmessige. Dette treårige prosjektet ønsker derfor å gjøre en mer inngående studie av hvordan behandlingsskjeder for villet egenskadepasienter fungerer i norske kommuner, og se nærmere på innholdsaspekter ved behandlingsoppleggene

Prosjektstatus

Elin Anita Fadum er dr.gradsstipendiat i prosjektet og var i svangerskapspermisjon det meste av 2009 fram til da hun trådte inn i stillingen igjen. Arbeidet med den første publikasjonen fra prosjektet er kommet godt i gang..

Finansiering

Prosjektet er finansiert av Helsedirektoratet.

Prosjekt 12:	Hormonforandringer under menstruasjonssyklus og risiko for suicidal atferd
<i>Prosjektansvarlige v/ NSSF:</i>	<i>Alexandra Naletova og Lars Mehlum</i>
<i>Samarbeidspartnere:</i>	<i>Lars Lien, Institutt for psykiatri/Sykehuset Innlandet, Babill Stray Pedersen (Kvinneklinikken, Rikshospitalet og Universitetet i Oslo), Maria Oquendo, Columbia University, New York.</i>

Bakgrunn

Hovedhensikten med studien er å innhente nye kunnskaper om kjønnsfaktorer ved suicidal atferd. Av særlig betydning er å avdekke årsaker til den betydelige overvekt av unge kvinner som finnes i Norge og de fleste andre land når det gjelder selvmordsforsøk. Man vil søke å klarlegge sammenhengene mellom hormonelle faktorer, psykisk lidelse, belastende livshendelser og utvikling av risiko for suicidal og selvskadende atferd.

Undersøkelsen er en prospektiv kontrollert oppfølgingsstudie av kvinner med premenstruell depressiv lidelse eller ustabil personlighetsforstyrrelse sammenliknet med friske kontrollpersoner der suicidal atferd (suicidale tanker) hos kvinner i fertil alder kartlegges i forhold til forandringer i kjønnshormon-nivå under menstruasjonssyklus.

Prosjektstatus

Stipendiat i prosjektet, psykiater Alexandra Naletova, ble tilsatt i mai. Prosjektet er kommet i gang og man har arbeidet mye med å revidere protokollen etter gjennomført pilotstudie og etter å ha innhentet råd fra flere hold i inn og utland (blant annet professor Maria Oquendo ved Columbia University og associate professor Matthew Nock ved Harvard University. Man arbeider nå med å få revidert protokoll godkjent av REK og personvernombud samt etablering av biobank.

Finansiering

Prosjektet er finansiert av Helsedirektoratet.

Prosjekt 13:	Håp hos suicidale pasienter
<i>Prosjektansvarlig v/NSSF</i>	<i>Henning Herrestad</i>
<i>Samarbeidspartnere:</i>	<i>Stian Biong, Arne Thorvik</i>

Bakgrunn

Prosjektet innebærer en kvalitativ undersøkelse av hvordan suicidale personer selv opplever håp og håpløshet og egen selvbestemmelse.

Prosjektstatus

Det har blitt arbeidet med utarbeiding av artikler fra prosjektet. En artikkel ble publisert i *Suicidologi* og ytterligere en artikkel er antatt for publisering i 2009 og ble publisert 9.februar 2010. Prosjektet blir med dette avsluttet.

Publikasjoner

Herrestad H, Biong S. Relational hopes: A study of the lived experience of hope in some patients hospitalized for intentional self harm. [In Press *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being* 2009].

Herrestad H. Om begrepet håp. *Suicidologi* 2009; 14(1): 16-20

Prosjekt 14:	Dialektisk atferdsterapi for ungdom med repeterende suicidalatferd – en randomisert kontrollert studie
<i>Prosjektgruppe:</i>	<i>Lars Mehlum (prosjektleder), Bo Larsson, Berit Grøholt, Anita J. Tørmoen, Maria Ramberg, Stine Laberg og Egil Haga (prosjektkoordinator)</i>
<i>Samarbeidspartnere:</i>	<i>Alec Miller/Sarah Reynolds (Montefiore Medical Centre, Albert Einstein School of Medicine, New York/Behavioral Tech), NOVA og Nasjonalt folkehelseinstitutt, Anne Mari Sund (NTNU), Katie Korslund (University of Washington/Behavioral Tech), Lien My Diep (Forskningssenteret ved Aker US), Barbara Stanley (Coloumbia University), DBT-teamene ved teamlederne Fredrik A. Walby (Diakonhjemmet sykehus) og Anne Brager-Larsen (Poliklinikk Nord/Ullevål US)</i>
<i>Styringsgruppe:</i>	<i>Edvard Hauff (leder for styringsgruppen fra 2008), Lars Mehlum (leder for styringsgruppen til og med 2007), John Eriksen (NOVA), Johs Wiik (Nasjonalt folkehelseinstitutt), Berit Grøholt (Institutt for psykiatri, UiO og Sogn senter for barne- og ungdomspsykiatri), Bo Larsson.</i>

Bakgrunn

Prosjektet har fram til høsten 2007 vært i en forprosjekt/pilotfase. Det har vært arbeidet med å utdanne DBT-terapeuter/DBT-team og etablere avtaler med poliklinikker (under Ullevål universitetssykehus og Aker universitetssykehus). Fra høsten 2007 har man arbeidet med å forberede inklusjon av pasienter til hovedprosjektet med oppstart i 2008. Bakgrunnen for prosjektet er at det årlig er ca 3-9 % av tenåringer i en normalpopulasjon som oppgir å ha gjort et selvmordsforsøk eller en villet egenskade.

Det er kjent at det er svært høy risiko for selvmord blant disse ungdommene, og det er derfor presserende å utvikle gode behandlingsformer for dem. I dag får de ofte et utilstrekkelig behandlingstilbud. Behandlingen av selvskadende ungdom er meget krevende, og i tillegg er det mange som dropper ut av behandlingsopplegg som tilbys pr. i dag. Det er utviklet en behandlingsmetode, dialektisk atferdsterapi (DBT), og en egen versjon av denne for ungdom, som gir grunnlag for optimisme.

Behandlingen er opprinnelig utviklet av Marsha Linehan, og bearbeidet for ungdom av Alec Miller. Det eksisterer for lite systematisk forskning omkring psykososiale intervensjoners effekt på ungdom med villet egenskade generelt, og det er et særdeles stort behov for å vurdere denne metodens effekt på selvskadende atferd og oppfølging av behandling spesielt.

Hovedmålsetting med prosjektet er å gjennomføre en effektstudie av DBT sett i forhold til vanlig behandling ved barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker i Norge. Designet vil være en randomisert, kontrollert studie. Målgruppa er ungdom som er henvist til behandling etter gjentatt villet egenskade. Pasientene som inkluderes i studien, randomiseres til enten DBT eller til vanlig behandling, og de vil bli undersøkt i forhold til psykososiale variabler før, under og etter behandling.

Prosjektstatus

Dialektisk atferdsterapi for ungdom med repeterende suicidalatferd – en randomisert kontrollert studie. Prosjektet startet opp med inklusjon av pasienter i mai 2008 og til sammen ca 80 pasienter fra Oslo og Akershus vil delta i prosjektet. Pilotfasen til prosjektet er nå avsluttet og 27 pasienter er blitt inkludert som pilotpasienter og fått tilbud om/gjennomført DBT-behandling. Prosjektet rekrutterer nå pasienter til hovedstudien (RCT) og 32 pasienter er hittil inkludert. Man arbeider aktivt for økt rekruttering fra helsepersonell og ansatte i skoleverket som er de første som kommer i kontakt med ungdom som skader seg selv, og mot helsepersonell i spesialisthelsetjenesten. Det er arrangert møter og seminarer for en rekke potensielle henvisere, blant annet to kveldsseminarer for fastleger i Oslo og Akershus. Samarbeid med Oslo legevakt er videreført. Man har også utvidet antallet av Barne og Ungdomspsykiatriske Poliklinikker som deltar i prosjektet til 9, slik at de fleste BUP-er i Oslo og Akershus nå er med i studien. Det er etablert en screeningprosedyre i poliklinikkene som innebærer at alle nye pasienter i den aktuelle aldersgruppen skal screenes for villet egenskade ved kontaktetablering. Overfor alle BUP-er har prosjektgruppen tilbudt faglig seminarer for å vedlikeholde fokuset på den aktuelle problematikken og for å styrke kvaliteten på det kliniske arbeidet som utføres overfor pasientgruppen. Som et ytterligere rekrutterende tiltak har man arbeidet for å etablere en internettside om selvskading rettet mot ungdommer og foresatte. Siden vil bli lansert i løpet av våren.

Finansiering

Prosjektet er delvis finansiert av Helsedirektoratet, samt av Institutt for psykiatri, Universitetet i Oslo. Helse Øst og Stiftelsen Helse og Rehabilitering bidrar med finansiering av to stipendiatstillinger til prosjektet.

Publikasjoner

Mehlum L, Holseth K. Selvskading – hva gjør vi? *Tidsskrift Nor Lægeforen* 2009; 129(8):759-62.

Mehlum L. Clinical Challenges in the Assessment and Management of Suicidal Behaviour in Patients with Borderline Personality Disorder. *Epidemiologia e Psichiatria Sociale* 2009; 18(3): 184-190

Tørmoen AJ, Mehlum L, Haga E, Grøholt B, Larsson B & Miller A (2009). Dialectical Behavior Therapy with Suicidal and Self-harming Adolescents: Preliminary Results of a Pilot Study. Poster at the ACBT-Conference, New York, November 2009

Tørmoen AJ, Rossow I, Larsson B & Mehlum L. Nonsuicidal Self-injury and Suicide Attempts in Adolescents – are they Categorically or Dimensionally Different Phenomena (Innsendt *European Child and Adolescent Psychiatry* 2009).

Prosjekt 15:	Behandlingskjede for selvmordsforsøkere – evaluering av effekter på selvmordsrater og forekomsten av villet egenskade.
Prosjektansvarlige v/ NSSF:	Ingeborg Rossow, Lars Mehlum og Finn Gjertsen.
Samarbeidspartnere:	Bjørn Møller (Kreftregisteret).

Bakgrunn

I studien benyttes en kombinasjon av registerdata (Dødsårsaksregisteret og Norsk pasientregister), data fra enkeltstående sykehus og intervjudata for å evaluere mulige effekter av de mange behandlingkjedeprosjektene rettet mot selvmordsforsøkere i Norge.

Prosjektstatus

I løpet av året er en artikkel fra prosjektet publisert..

Publikasjoner

Rossow I, Mehlum L, Gjertsen F, Møller B. Chain of care for patients with intentional self-harm: An effective strategy to reduce suicide rates? *Suicide and Life-threatening Behavior* 2009; 39(6).

Prosjekt 16:	Risikofaktorer for selvmord i kohorten av alle nordmenn født i perioden 1967-1976.
<i>Prosjektansvarlig:</i>	<i>Lars Mehlum</i>
<i>Samarbeidspartnere:</i>	<i>Hans Magne Gravseth (Statens arbeidsmiljøinstitutt - STAMI), Tor Bjerkedal (Forsvarets sanitet), Petter Kristensen (Statens arbeidsmiljøinstitutt).</i>

Bakgrunn

Prosjektet baserer seg på registerdata fra alle nordmenn født mellom 1967 og 1976 (N=626 928) med oppfølging gjennom registre gjennom 20 år.

Prosjektstatus

Første artikkel fra prosjektet "Suicide in young Norwegians in a life course perspective. Population based cohort study" (Gravseth HM, Mehlum L, Bjerkedal T, Kristensen P) er publisert i løpet av året.

Finansiering

STAMI

Publikasjoner

Gravseth HM, Mehlum L, Bjerkedal T, Kristensen P. Suicide in young Norwegians in a life course perspective. Population based cohort study. *Journal of Epidemiology and Community Health* 2009; Aug 13. [Epub ahead of print].

Senteret har publisert flere oversiktsartikler over dette emnet i løpet av året.

Publikasjoner

Rozanov V.A., Mehlum L., Stiliha R. Suicide in the military settings, combats, veterans. In Wasserman D & Wasserman C (eds): *Oxford Textbook of Suicidology and suicide prevention*. Oxford University Press, Oxford, 2009.

Mehlum L, Nrugham L. The suicidal soldier. In: Kumar U, Mandal MK. *Suicidal behaviour: Assessment & Diagnosis*. Sage Publishers. [In press, 2009].

Michel P-O, Thoresen S, Sareen J, Belik, S-L, Mehlum L. Suicidal behaviour among current and former peacekeepers. I: Sher L: *War and suicide*. Nova Publishers, New York. [In press, 2009].

9.2 PUBLIKASJONER – SAMLET OVERSIKT

Referee-baserte publikasjoner

- Bramness JG, Walby F. Ecological studies and the big puzzle of falling suicide rates. *Acta Psych Scand* 2009; 199: 169-70
- Gravseth HM, Mehlum L, Bjerkedal T, Kristensen P. Suicide in young Norwegians in a life course perspective. Population based cohort study. *Journal of Epidemiology and Community Health* 2009; Aug 13. [Epub ahead of print]
- Larsson S, Lorentzen S, Mork S, Barrett EA, Steen NE, Vik Lagerberg T, Ottesen Berg A, Aminoff SR, Agartz I, Melle I, Andreassen OA. Age at onset of bipolar disorder in a Norwegian catchment area sample. *Journal of Affective Disorders* 2009; Nov 19. [Epub ahead of print]
- Mehlum L. Treatment and prevention of suicide attempts and suicide in psychiatric care. In Wasserman D & Wasserman C (eds): *Oxford Textbook of Suicidology and suicide prevention*. Oxford University Press, Oxford, 2009.
- Mehlum L. Networking in suicide prevention. The International Association for Suicide Prevention (IASP). In Wasserman D & Wasserman C (eds): *Oxford Textbook of Suicidology and suicide prevention*. Oxford University Press, Oxford, 2009.

- Mehlum L, Holseth K. Selvskading – hva gjør vi? *Tidsskrift Nor Laegeforen* 2009; 129(8): 759-62
- Mehlum L. Clinical challenges in the assessment and management of suicidal behaviour in patients with borderline personality disorder. *Epidemiologia e Psichiatria Sociale* 2009; 18(3): 184-190
- Mehlum L, Nrugham L. The suicidal soldier. I: *Suicidal Behaviour Assessment of People-at-Risk*. Sage Publications 2009 ISBN 978-81-321-0299-1. s. 297-323
- Mork E, Mehlum L, Walby FA. Selvmord ved psykotisk depresjon og bipolar lidelse: Forekomst og risikofaktorer. *Suicidologi*, 2009; 14(2): 8-12
- Nrugham L, Verma Prakash V. Insomnia among Suicidal Adolescents and Young Adults: A Modifiable Risk Factor?. I: Soriento YE (ed): *Melatonin, Sleep and Insomnia*. Nova Science Publishers, New York: Columbus, Nova Science Publishers, New York 2010 ISBN 978-1-60741-859-7 [In Press]
- Rossow I, Hawton K, Ystgaard M. Cannabis use and deliberate self-harm in adolescence; a comparative analysis of associations in England and Norway. *Archives of Suicide Research* 2009; 13: 340-8
- Rossow I, Mehlum L, Gjertsen F, Møller B. Chain of care for patients with intentional self-harm: An effective strategy to reduce suicide rates? *Suicide and Life-threatening Behavior* 2009; 39(6): 14-22
- Rozanov V.A., Mehlum L., Stiliha R. Suicide in the military settings: combatants and veterans. In Wasserman D & Wasserman C (eds): *Oxford Textbook of Suicidology and suicide prevention*. Oxford University Press, Oxford, 2009.
- Walby FA, Ness E. Psykiatrisk behandling av selvskading på legevakt.. *Tidsskr Nor Laegeforen* 2009; 129(9):885-7.

Andre publikasjoner:

- Amundsen, K. Brosjyremateriell – infokort: Tidsskriftet Suicidologi, Internett. www.selvmord.no
- Laberg, S, Mehlum L, Herrestad H. *Veileder for kommunenes selvmordsforebyggende arbeid*. NSSF 2009
- Herrestad H. Selvmordsatferd og selvmordsforebygging i arktiske strøk: inntrykk fra konferansen "Hope and Resilience" i Nuuk på Grønland. *Suicidologi* 2009; 14(3): 18-19.

- Mehlum L. Selvskadningens dynamikk. Bokanmeldelse. Tidsskr Nor Lægeforen , 2009; 129: 8: 782.
- Mehlum L. A house built upon a rock. *IASP Postvention Newsletter*, 2009; 3(2):1-2
- Mehlum L. Forord. I: Hammerlin Y. *Selv mord og selvmordsnærhet i norske fengsler*. Oslo: KRUS Håndbok Nr 3/2009
- Ness E. Opplæringsplan for å understøtte de nasjonale retningslinjene for selvmordsforebygging. *Suicidologi* 2009; 14(1): 8

9.3 KONGRESSPRESENTASJONER

Internasjonale konferanser

Barrett, E.A., Sundet, K., Simonsen, C., Agartz, I., Lorentzen, S., Mehlum, L., Mork, E., Andreassen, O.A., Melle, I.. Suicide attempts and neurocognitive functioning in schizophrenia spectrum disorders.

12th International Congress on Schizophrenia Research, San Diego, California, USA, 28.03- 01.04. 2009

Herrestad, H. Hope and Resilience. Invitert plenumsforedrag ved konferansen "Hope and Resilience, Nuuk, Grønland, 11.11. 2009

Hestetun, I. The impact of abuse and neglect in childhood on later events and difficulties among suicide attempters. 29th Nordic Congress of Psychiatry, Stockholm, 23.09.2009

Mehlum L: Traumatic stress and suicidal behaviour. Ved Karolinska institutet, Stockholm, 14.01.2009.

Mehlum L: Chronically suicidal patients – a therapeutic challenge. Ved Karolinska institutet, Stockholm, 14.01.2009

Mehlum L. Dialectical behaviour therapy adapted for adolescents with repetitive deliberate self harm behaviour. Invitert plenarforedrag ved Second National Conference on Dialectical Behaviour Therapy in a CAMHS setting. University of Oxford, Oxford, UK, 25.02.2009

Mehlum L. Dialectical behaviour therapy for adolescents with repetitive self harm behaviours. Invitert plenarforedrag ved opening conference at the inauguration of the China National Centre and WHO collaborating centre in Beijing, China, 6.03.2009

Mehlum L. Chain of care for suicide attempters. Invitert plenarforedrag ved opening conference at the inauguration of the China National Centre and WHO collaborating centre in Beijing, China, 7.03.2009

Mehlum L., Gravseth HM, Bjerkedal T, Kristensen P. Suicide in young Norwegians in a life course perspective. Ved XII. IFPE International Congress, Wien, 16. – 19.04.2009

Mehlum L. The Chain of Care for Suicide Attempters. A nationwide study. Invitert foredrag ved symposiet Suicide prevention and research in the Nordic region – an update. Nordic Congress of Psychiatry, Stockholm, 22.-25.09.2009

Mehlum L. DBT for adolescents with repetitive suicidal and self-harming behaviour. Ved XXVth World Congress of the International Association for Suicide prevention. Montevideo, 27.-31.10.2009

Mehlum L. Evidence based suicide prevention in the military. Plenar foredrag ved Preconference on Suicide prevention in military and law enforcement personell. Ved XXVth World Congress of the International Association for Suicide prevention. Montevideo, 27.-31.10.2009

Nrugham L., Mehlum L. A prospective study of alcohol abuse among patients admitted after an act of deliberate self-harm. Ved XXVth World Congress of the International Association for Suicide prevention. Montevideo, 27.-31.10.2009

Nrugham L., Mehlum L. Differences and similarities of number of life events among patients admitted after attempted suicide. Ved XXVth World Congress of the International Association for Suicide prevention. Montevideo, 27.-31.10.2009

Nrugham L., Mehlum L. Gender and diagnostic profiles of life events among patients consecutively admitted to a general hospital after attempted suicide. Ved XXVth World Congress of the International Association for Suicide prevention. Montevideo, 27.-31.10.2009

Nrugham, L., Sund, A.M., Larsson, B.S. Cognitive depressive symptoms and suicide attempts among youth. 29th Nordic Conference on Psychiatry; Stockholm, 22.-25.09.2009

Tørmoen, AJ. Dialectical Behaviour Therapy with suicidal and self-harming adolescents: preliminary results of a pilot study. Poster på ISISDBT konferanse i New York, 11.2009

Nasjonale konferanser

Amundsen, K. Om NSSF, Tidsskriftet Suicidologi, Selvmordsforskning og –forebygging på internett: www.selvord.no 3 postere, 6. nasjonale konferanse om selvmordsforebygging i Trondheim, 7.-8.05.2009

Dønvold, A. Utdanning i dialektisk atferdsterapi (DBT). Poster. 6. nasjonale konferanse om selvmordsforebygging, Trondheim, 7.-8.05.2009

Kjølsrud, A. Masterprogrammet i psykososialt arbeid – selvmord, rus, vold og traumer. Poster. 6. nasjonale konferanse om selvmordsforebygging, Trondheim, 7.-8.05.2009

Laberg, S. "Adherence": Hvordan vet vi om vi bedriver DBT?. Innlegg ved 6. nasjonale konferanse om selvmordsforebygging, Trondheim, 08.05.2009

Mehlum L. Ny behandlingsmetode til barn og ungdom med selvskading og suicidalatferd – Dialektisk atferdsterapi. Ved konferansen Psykisk Helse 2009. Ved opptrappingsplanens slutt. Trondheim, 19.01.2009

Mehlum L. Dialektisk atferdsterapi for pasienter med emosjonelt ustabil personlighetsforstyrrelse. Invitert foredrag ved den 8. Nasjonale konferanse om akuttpsykiatri, Oslo, 5.-6.02.2009

Mehlum L. Dialektisk atferdsterapi for selvskadende ungdommer. BUP-dagene, Tønsberg, 24.04.2009

Mehlum L, Gravseth HM, Bjerkedal T, Kristensen P. Risikofaktorer for selvmord blant unge voksne i Norge i et livstidsperspektiv. Ved den 6. nasjonale konferanse om selvmordsforebygging, Trondheim, 7.-8.05.2009

Mehlum L. Selvmordsforebygging – fra kunnskap til handling. Invitert plenarforedrag ved den 6. nasjonale konferanse om selvmordsforebygging, Trondheim, 7.-8.05.2009

Mellesdal L, Mehlum L, Wentzel-Larsen T, Jørgensen HA. Villet egenskade etter utskrivning fra psykiatrisk sykehusinnleggelse. Ved den 6. nasjonale konferanse om selvmordsforebygging, Trondheim 7.-8.05.2009

Mehlum L. Allianseaspektet i Dialektisk atferdsterapi. Invitert plenarforedrag ved konferanse om spiseforstyrrelser arr av Norsk Selskap for Spiseforstyrrelser. Oslo 14.05.2009

Mehlum L. An outline of international research and interventions on prevention of suicide. Invitert plenarforedrag ved konferansen “Exchanging theory and experience on suicide prevention”, Arkhangelsk, Russland, 9.06.2009. Arr. Av Northern State Medical University, Arkhangelsk Regional Health Department, Institute of Public Health og Helsedirektoratet

Mehlum L. Dialektisk atferdsterapi – ny behandling for ungdom som skader seg selv med vilje. Invitert foredrag ved EKUP konferanse, Oslo, 12.06.2009. Arr. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Enhet for kognitiv utviklingspsykologi

Mehlum L. Balanse mellom akseptorienterte og endringsorienterte strategier i dialektisk atferdsterapi med pasienter med ustabil personlighetsforstyrrelse. Invitert foredrag ved Nordisk konferanse om personlighetsforstyrrelser. Kliniske perspektiver. Oslo, 17.-18.06.2009

Mehlum L, Mellesdal L, Wenzel-Larsen T, Kroken R, Jørgensen H.. Hva har vi lært av SIPEA studien så langt? Ved Jubileumsseminar for professor Hugo Jørgensen, Sandviken Sykehus/Universitetet i Bergen, 18.09.2009

Mork E, Mehlum L, Walby F. Karakteristika ved pasienter med schizofreni spektrum lidelse med og uten en historie med villet egenskade. Ved den 6. nasjonale konferanse om selvmordsforebygging, Trondheim 7.-8.05.2009

Mork E og Tørmoen, A. J. Selvskading blant ungdom. Risikofaktorer og behandlingsmuligheter. Introduksjon til DBT. Invitert heldagsseminar ved Den norske kongress for barne- og ungdomspsykiatri, 28.05.2009

Nrugham L, Mehlum L. Patterns of DSH among emergency ward patients admitted immediately after a suicide attempt. Ved den 6. nasjonale konferanse om selvmordsforebygging, Trondheim 7.-8.05.2009

Nrugham, L. Holdninger: Selvmord, Liv og Død. Konferanse i anledning Verdensdagen, LEVE Nord - Trøndelag, 10.09.2009

Nrugham, L.; Holen, A.; Larsson, Bo; Sund, A.M. Selvmordsforsøk blant skoleungdom med depressive symptomer og lidelser. Konferanse i anledning Verdensdagen, LEVE Nord -Trøndelag, 10.09.2009

Nrugham, L, Larsson, B., Sund, A.M. Specific depressive symptoms and disorders among school adolescents with suicidal acts. Ved den 6. nasjonale konferanse om selvmordsforebygging, Trondheim, 7.-8.05.2009

Nrugham, L, Larsson, B., Sund, A.M. specific depressive symptoms and disorders among school adolescents with suicidal acts. Ved den 6. nasjonale konferanse om selvmordsforebygging, Trondheim, 7.-8.05.2009

Nrugham, L, Larsson, B., Sund, A.M . 6-year follow-up of suicidal adolescents into early adulthood. Research Seminar at RBUP-Midt-Norge, 16.04.2009

Nrugham, L., Mehlum, L. Patterns of deliberate self-harm (DSH) among in-patients admitted after a suicide attempt. Ved den 6. nasjonale konferanse om selvmordsforebygging, Trondheim, 7.-8.05.2009

Rossow, I. Mulige eksempler på tredjepartsskader: er depresjon og suicidal atferd hos ungdom knyttet til foreldrenes alkoholbruk?. Ved den 6. nasjonale konferanse om selvmordsforebygging, Trondheim, 7.-8.05.2009

Tørmoen AJ, Mehlum L, Walby FA, Larsson B, Grøholt B, Haga E. En pilotstudie av dialektisk atferdsterapi gitt til ungdom med selvskading. Ved den 6. nasjonale konferanse om selvmordsforebygging, Trondheim, 7.-8.05.2009

Tørmoen AJ, Mehlum L, Larsson B, Eriksen J, Rossow I. Hjelpsøkeratferd blant norske ungdommer som har rapportert ulike typer av villet egenskade. Ved den 6. nasjonale konferanse om selvmordsforebygging, Trondheim, 7.-8.05.2009

Tørmoen, AJ. Psykisk helse 2009 – ved opptrappingsplanens slutt. Konferanse i Trondheim 19.01.2009

Walby FA.: Vurdering av selvmordsfare; ansvar og muligheter for prediksjon. Årskonferanse, Forening for psykologer i psykisk helsevern. Oslo, 12.03.2009

Walby FA.: Kan vi forebygge flere selvmord i psykisk helsevern? Plenar ved den 6. nasjonale konferanse om selvmordsforebygging, Trondheim 7-8.05.2009

Walby FA, Ness E.: Psykiatrisk behandling av selvskading på legevakt. Ved den 6. nasjonale konferanse om selvmordsforebygging, Trondheim 7-8.05.2009

9.4 KURS, UNDERVISNING, VEILEDNING

Fadum, E. A.

Modeller for forebygging – selvmordsforebygging i et folkehelseperspektiv. Masteremnet PSA4000, NSSF, 12.09.2009

Herrestad, H.

Historiske og kulturelle perspektiver på selvmord. Masteremnet PSA4000, NSSF, 10.09.2009

Omtale av selvmord i media. Hvordan håndtere forespørsler fra media. Videreutdanning i selvmordsforebyggende arbeid, NSSF

Veileder for 2 studenter. Videreutdanning i selvmordsforebyggende arbeid, NSSF

Hestetun, I.

Veileder for en student. Videreutdanning i selvmordsforebyggende arbeid, NSSF

Eksaminator for 2 studenter. Videreutdanning i selvmordsforebyggende arbeid, NSSF
17.11.2009

Laberg, S.

Ledet DBT-intensive part 1. 14.-18.09.2009

Veileder for Bjørgvin DPS mellom DBT intensiv 1 og 2

Mehlum, L

Personlighetsforstyrrelser og selvmordsproblematikk. Ved Videreutdanning i selvmordsforebyggende arbeid, NSSF, 21.01.2009

Forståelse av selvmord. Ved dagsseminar arr av RVTS Vest, Bergen 19.03.2009

Selv mord og forebygging blant eldre. Ved dagsseminar arr av RVTS Vest, Bergen 19.03.2009

Selvskading hos ungdom – fastlegens oppgaver og behandlingsmuligheter. Seminar for fastleger, NSSF. 01.04.2009

Selvskading – er det hjelp å få? Presselunsj – Tidsskrift for Den norske Lægeforening, 14.04.2009

Intervensjon i selvmordskriser. For medisinstudenter, Universitetet i Oslo, 23.04.2009

Selv mord og selvskading. Risikovurdering og behandling. Kurs for allmennleger, Ringerike Psykiatriske Senter, 24.04.2009

Selvmondsforebygging i forsvaret. Videreutdanning i selvmordsforebyggende arbeid, UiO, 13.05.2009

Vurdering av selvmordsrisiko. Medisinstudenter, UiO 22.05.2009

Dialektisk atferdsterapi. Medisinstudenter, UiO 28.05.2009

Selvskading hos ungdom – fastlegens oppgaver og behandlingmuligheter, del 1. Seminar for fastleger, NSSF, 04.06.2009

Intervensjon og behandling ved selvmordsfare. Ved Poliklinikk Nord, Oslo Universitetssykehus, Ullevål 24.08.2009

Introduksjon til suicidologi. Masterprogram i psykososialt arbeid - selvmord, rus, vold og traumer, NSSF, 07.09.2009

Grunnleggende forståelse og perspektiver. Ved masterprogram i psykososialt arbeid - selvmord, rus, vold og traumer, NSSF, 07.09.2009

Miniseminar om behandling av selvskading og suicidalitet hos ungdom. For allmennleger i Oslo og Akershus, 17.09.2009

Traumatisk stress og suicidal atferd. Videreutdanning i selvmordsforebyggende arbeid, NSSF, 21.09.2009

Om forskning på dialektisk atferdsterapi. Ved forskningsmøte Akuttavdelingen Aker Universitetssykehus, 12.10.2009

Selvsmord – en forskningshistorie. Masterprogram i psykososialt arbeid - selvmord, rus, vold og traumer, NSSF, 11.11.2009

Intervensjon ved selvmordskriser. Medisinstudenter, UiO, 12.11.2009

Selvskading og repeterende suicidalitet. Ved Kirkens SOS Landskonferanse, Sundvollen, 24.01.2009

Selvskading. Undervisning for leger i utdanningsstilling. Sogn Senter for Barne og Ungdomspsykiatri, OUS, 01.12.2009

Vurdering av selvmordsrisiko. Forelesning for medisinstudenter 8.sem, UiO, 04.12.2009

Veileder for Herborg Skaare stud.med. på oppgaven "Panikkangst og selvmordsrisiko".

Veileder for en student. Videreutdanning i selvmordforebyggende arbeid, NSSF

Veileder for en student. Masterprogram i psykososialt arbeid – selvmord, rus, vold og traumer, NSSF

Mork, E

Schizofreni og suicidalitet. Ved Videreutdanning i selvmordsforebyggende arbeid, NSSF, 21.01.2009

Intervensjon i selvmordskriser. Nordstrand BUP, 08.06.2009

Behandling av suicidal atferd. Mål og metoder. Masterprogrammet i psykososialt arbeid - selvmord, rus, vold og traumer, NSSF, 11.09.2009

Selvskading, forekomst og forståelse. Follo BUP, 14.09.2009

Behandlingsmessige intervensjoner ved suicidalfare. Furuset BUP, 21.09.2009

SCID diagnostikk av affektive lidelser. Akuttpsykiatrisk avd., Oslo Universitetssykehus, Aker, 24.09.2009

Introduksjon til Dialektisk atferdsterapi. Oslo Universitetssykehus, Josefinegate DPS, 01.10.2009

Kursleder og foredragsholder på 3-dagers Kurs i klinisk suicidologi, for leger og psykologer i Norge. Grand hotell, Oslo, 20.-22.10.2009

Vurdering og intervensjoner ved selvmordsrisiko, Holmlia BUP, Oslo Universitetssykehus, 04.11.2009

Characteristics of male and female patients with a schizophrenia disorder with and without a lifetime history of deliberate self harm. TOP-dagen, Oslo Universitetssykehus, 27.11.2009

Veileder for en student. Videreutdanning i selvmordforebyggende arbeid, NSSF

Ness, E.

Suicidkasuistikker. Videreutdanning i selvmordforebyggende arbeid, NSSF

Selvmondsrisikovurderinger. Tre arrangementer: Årarsenseminaret, Ullevål universitetssykehus, Oslo legevakt

Veileder for en student. Videreutdanning i selvmordforebyggende arbeid, NSSF

Nrugham. L.

Veileder for 2 studenter. Videreutdanning i selvmordforebyggende arbeid, NSSF

Emneansvarlig for masteremnet PSA4000 – Introduksjon til temaområdene selvmord, rus, vold og traumer, NSSF

Emneansvarlig for masteremnet PSA4050 – Forskningsmetodikk, NSSF

Forekomst og risikofaktorer – selvmord. Forelesning på masteremnet PSA4000, 11.11.2009

Rossow, I.

Epidemiologi for selvmordsatferd. Forelesning på masteremnet PSA4000. NSSF, 11.09.2009

Veileder for to dr. grads stipendiater, og en student på videreutdanningsprogrammet i selvmordsforebyggende arbeid, NSSF

Tørmoen, A.

Heldagsundervisning BUP-konferanse. Telemark, 28.05.2009

Undervisning DBT henviserseminar 16.10.2009

Undervisning "Klinisk suicidologi". NSSF, 23.11.2009

Walby, F. A.

Psykiatrisk behandling av pasienter som selvskader på legevakt. Skadelegevakten, Oslo Kommunale legevakt, 15.01.2009

Nasjonale retningslinjer for selvmordsforebygging i Psykisk helsevern. Kontaktmøte for leger i Diakonhjemmet sektor, Oslo, 05.02.2009

Akutt og kronisk suicidalitet. Heldagsseminar, BUP-Drammen, 14.05.2009

Selvmordsforebygging med fokus på overganger i behandlingen. Heldagsseminar, Sykehuset innlandet, Sanderud, 17.09.2009

Sikkerhetsplan. Kurs i klinisk suicidologi, for leger og psykologer. Oslo, 20.-22.10.2009

Selvmordsrisikovurdering. Kurs i klinisk suicidologi, for leger og psykologer. Oslo, 20.-22.10.09

Hvordan takle dysfunksjonell atferd i konsultasjonen? Kurs i klinisk suicidologi, for leger og psykologer. Oslo, 20.-22.10.2009

Klinisk suicidologi. Halvdagsseminar, Vinderen DPS, Oslo, 28.10.2009

Felles undervisning

Mork E. og Tørmoen A J. Miniseminar om behandling av selvskading og suicidalitet hos ungdom – for henvisere i førstelinjen i Oslo. 16.10.2009

Mork E. og Tørmoen A J. Dialektisk atferdsterapi ved emosjonelt ustabil personlighetsforstyrrelse. Høyskolen i Oslo, 19.10.2009

Mork E. og Brager-Larsen A T. Introduksjon til DBT. 2-dagers heldagsseminar ved Follo DPS. Oslo Universitetssykehus, 29.-30.10.2009

9.5 NSSFS FORSKNINGSMØTER 2009

21. 01 Henning Herrestad: "Håp og håpløshet hos selvmordsforsøkere".
04. 02 Liv Mellesdal og Lars Mehlum: "The risk of severe deliberate self-harm and death among patients who have been hospitalized to a psychiatric acute ward. A prospective cohort study".
18. 02 Lars Mehlum og Trond Jørgensen: "Pasienter innlagt for villet egenskade ved medisinsk avdeling Aker Universitetssykehus i perioden 1997 – 2007".
18. 03 Erlend Mork: "Suicidal atferd hos pasienter med schizofreni og bipolar lidelse".
29. 04 Anita Tørmoen: "Help-seeking behaviour among adolescents related to different categories of DSH".
27. 05 Fredrik A. Walby: "Resultater fra SPIO prosjektet".
10. 06 Ingeborg Rossow: "Mulige eksempler på tredjepartsskader - er depresjon og suicidalatferd hos ungdom knyttet til foreldres alkoholbruk?"
- 26.08 Latha Nrugham: "Five-year follow-up of suicidal adolescents".
- 16.09 Erlend Mork: "Characteristics of patients with a schizophrenia disorder with or without a history of DSH".
- 07.10 Anita J. Tørmoen: "Forløpsstudie av ungdommer behandlet med DBT".
- 04.11 Liv Mellesdal og Lars Mehlum: "Resultater fra SIPEA studien".
- 25.11 Alexandra Naletova og Lars Mehlum: "Hormonal changes during the menstrual cycle and risk of suicidal behavior".
- 16.12 Elin Anita Fadum: "Geographical variations in self-reported help or treatments in health care after deliberate self-harm among Norwegian adolescents aged 13-19 years. A population based study".

9.6 SAKKYNDIGHETSOPPGAVER OG BEDØMMELSER

Fadum, E. A.

Sensor for 1 student. Videreutdanning i selvmordsforebyggende arbeid, NSSF

Herrestad, H.

Opptakskomite for masterprogrammet i psykososialt arbeid – selvmord, rus, vold og traumer, UiO. Medlem

Sensor for 2 studenter. Videreutdanning i selvmordsforebyggende arbeid, NSSF

Mehlum, L.

Mari Asphjell Bjørnaas for graden PhD ved det medisinske fakultet, UiO

Bedømmelse av professorkompetanse for Ph D Annette Beautrais, Otago University, New Zealand

Sakkyndig, fire grant proposals American Foundation for Suicide Prevention

Sakkyndig, 10 prosjektsøknader, Det regionale samarbeidsorganet, Psykisk helseforskning, Helse Vest

Sakkyndig, fire tilfeller av pasientselv mord på oppdrag fra Statens helsetilsyn

Fast reviewer for følgende tidsskrifter: British Medical Journal, American Journal of Psychiatry, Acta Psychiatrica Scandinavica, Crisis, Archives of suicide research, Suicide and Life threatening behavior. Ad hoc reviewer for tidsskriftene: Anxiety, Stress and Coping, Psychological Medicine, Nordic Psychiatric Journal, Tidsskrift for Den norske Lægeforening

Ness, E.

Sensor for 1 student. Videreutdanning i selvmordsforebyggende arbeid, NSSF

Ramberg, M.

Sensor for 1 student. Videreutdanning i selvmordforebyggende arbeid, NSSF

Rossow, I.

Referee for tidsskriftene Archives of Suicide Research og European Journal of Public Health

Leder av bedømmelseskomiteen. Betty Van Roy for graden PhD, ved det medisinske fakultet, UiO

Eksaminator for 1 student. Videreutdanning i selvmordforebyggende arbeid, NSSF

Fadum, E.A

Masterutvalget NSSF. Medlem

Herrestad, H.

Tidsskriftet suicidologi. Medlem redaksjonskomiteen

www.selvmord.no, Medlem redaksjonskomiteen

Mehlum, L.

International Academy for Suicide Research, Member of American Foundation for Suicide Prevention, Member of Scientific Advisory Council

Masterprogram i psykososialt arbeid, UiO. Programrådsleder

Masterprogram i psykososialt arbeid, UiO. Medlem av styringsgruppen

Fagplanutvalget i psykiatri, Det medisinske fakultet, UiO. Medlem

Styringsgruppe – selvskadingsstudie ved NSSF. Medlem

Forskningsutvalget ved NSSF. Leder

Redaktør for tidsskriftet Suicidologi

Archives of Suicide Research, Consulting Editor

Suicide and Life-threatening behavior, Consulting Editor

Mork, E

Masterutvalget NSSF. Medlem

Masterprogrammet i psykososialt arbeid – selvmord, rus, vold og traumer. Emneansvarlig

Tidsskriftet Suicidologi. Medlem redaksjonskomiteen og reviewer

Ness, E.

Utdanningsutvalget NSSF. Medlem

Nrugham, L.

Ass-redaktør for tidsskriftet Suicidologi

Pre-publication endorsement: Emotion and Conflict: How Human Rights Can Digify Emotion and Help Us Wage Good Conflict, by Evelyn Lindner, Greenwood Press and Praeger Publisher, januar 2009

Utdanningsutvalget NSSF. Medlem

Rossow, I.

Forskningsutvalget NSSF. Medlem

Tørmoen. AJ

Leder og koordinerer forskningsmøtene ved senteret gjennom året.

Redaksjonskomiteen Suicidologi

Walby, F.A

Biveileder Erik Ødegaard (PhD) og Erlend Mork (PhD)

Hovedveileder for hovedoppgave i psykologi: Karoline Lindquist: Selvmord ved ustabil personlighetsforstyrrelse (levert 2009)

Peer Reviewer; Journal of Affective Disorders, Academic Psychiatry, Archives of Suicide Research, Tidsskrift for Norsk Psykologforening, Suicidologi

Leder av vitenskapelig komité ” Nasjonal konferanse om selvmordsforebygging 2009

Redaksjonskomiteen Suicidologi, UiO.

9.8 INTERVJUER OG UTTALELSER TIL MEDIA

Herrestad, H.

Om selvmord og internett. Vi Menn, 06.01.09

Kjølsrud, A.

Skal redusere antallet selvmord. Intervju i Aftenposten, 10.09.2009

Starter masterstudium i psykososialt arbeid. Pressemelding. Uniforum, UiO, 19.03.2009, Fontene, 06.03.2009, Utdanning, 04.03.2009

Mehlum, L.

En i hver klasse skader seg selv. VG Nett, 28.01.2009

Selvmondsfare – ta kontakt med fagfolk. Stavanger, 07.02.2009

En av fire selvmord skjer hos pasienter innlagt eller utskrevet fra psykisk helsevern. NRK Radio Morgennyhetene og NRK TV, 09.02.2009

Selvskading et stort problem. Bergensavisen og Nettavisen, 14.04.2009

Færre tar sitt eget liv. NTB og Vårt Land, 16.04.2009

Selvskading og behandling av unge. TV-Norge Nyhetene, 21.04.2009

Forebygging av selvmord blant eldre. TV2, 23.5.2009

Selvmondsforebygging. Russisk TV, 9.6.2009

Vil styrke selvmondsforebygging. Dagens Medisin, 10.9.2009

Nytt masterstudium i selvmondsforebygging. NRK Norgesglasset, 10.9.2009

Om antidepressivabehandling og selvmondsrisiko. Dagens Medisin, 12.11.2009

Om behandling av depresjon og suicidalitet. Radio P4, 25.11.2009

Nrugham, L.

Tunge tanker før selvmord. Dagens Medisin, 01.02.2009

Suicidale søvnproblemer. Forskning.no, 11.04.2009

Ramberg, M.

Selvmond og selvmondsatferd hos unge. Juntafil, intervju for radio, 10.09.2009

Rossow, I.

Mer selvskading blant cannabisbrukere. Forsknings.no, 11.11.2009

Tørmoen, A. J.

Intervju og nettmøte om selvskading VG nett, 29.01. 2009

Intervju for radio P4 om selvskading 2009

Intervju og kommentarer om selvmondsrisiko og scientologi VG nett, 30.05. 2009

Walby, F. A.

Begår selvmord i psykiatrien. NRK Puls, 09.02.2009

Forsker: Skjer nesten aldri (om drap selvdrap). Asker og Bærum Budstikke, 13.05.2009

Færre selvmord? NTB, Oslo [Avis], 02.07.2009

Selvmord i psykiatrien. NRK 1, 02.09.2009

15 selvmord under psykisk helsevern. Adresseavisa, 01.05.2009